Lättläst och värdefullt

En komparativ litteraturanalys och elevers upplevelser av en lättläst ungdomsroman

Isabelle Lindberg

Pro gradu-avhandling i specialpedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2019

Isabelle Lindberg 2019

Lättläst och värdefullt

En komparativ analys av Maria Turtschaninoffs roman Maresi och den lättlästa adaptionen, samt elevers upplevelser av den lättlästa Maresi

Pro gradu-avhandling i specialpedagogik Sidantal: 87
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.

Lättläst definieras enligt Österlund (2011) som text som är lätt att både läsa och förstå. Lättlästa texter riktar sig framförallt till individer som av varierande orsak upplever läsning som problematisk.
Syftet med denna kvalitativa avhandling är att göra en komparativ analys av Maria Turtschaninoffs roman Maresi och den lättlästa adaptionen med fokus på karaktärsdjup och miljö, samt att genom halvstrukturerad intervju få en uppfattning om elevers upplevelser av den lättlästa Maresi. Tanken är att få en djupare förståelse för lättläst litteratur och dess användningsområden. Intresset ligger i att få en uppfattning om den lättlästa Maresi lyckas erbjuda en värdefull läsupplevelse. Språkets olika beståndsdelar eller uppbyggnad kommer därför inte att uppmärksammas i denna studie på detaljnivå eftersom skönlitterär läsning oftast har som målsättning att underhålla och väcka känslor hos den som läser. Studien bygger på följande forskningsfrågor:

1. Vilka skillnader beträffande karaktärsdjup och miljö kan skönjas mellan LL-adaptationen och originalversionen av romanen Maresi?

2. Hurdana är elevers upplevelser av den lättlästa versionen av Maresi?

De största skillnaderna mellan originalverket och dess lättlästa adaption angående karaktärsdjup och miljö, är att originalet erbjuder mera djupgående och målande beskrivningar. Originalberättelsen ger läsaren mera information om karaktärernas relationer och bakgrund, och språket vittnar om att det man läser har hänt i det förflutna. Kritiken mot lättläst litteratur har handlat om att detaljer som berikar läsupplevelsen går förlorad då ett litterärt verk skrivs om i lättläst format. Trots de skillnader som uppmärksammas i denna studie så visar resultaten att elevers upplevelser av den lättlästa Maresi är mycket positiva. Slutsatsen är att läsupplevelser är personliga och påverkas av läsarens egna tolkningar, erfarenheter åsikter och tankar samt att kvaliteten på lättläst litteratur bestäms av skribentens förmåga att bevara originalberättelsens själ.

Lättläst, selkokirjallisuus, easy-to-read

Innehåll

Abstrakt

1 Inledning 1

1.1 Tidigare forskning om lättläst 4

1.2 Syfte och frågeställningar 8

1.3 Disposition 9

2. Teoretiska ramar 9

2.1 Litteratur i samhälle och skola 9

2.1.1 Varför ska man läsa litteratur? 10

2.1.2 Litteratur i skolan 12

2.2 Lättlästa texter 16

2.2.1 Läsbarhetsindex 16

2.2.2 Vad kännetecknar lättläst? 17

2.2.3 Vem behöver lättlästa texter? 21

3. Forskningsmetod och genomförande 24

3.1 Val av metod och presentation av studiens två datakällor 24

3.1.1 Kvalitativ forskningsmetod 24

3.1.2 Att förstå och analysera karaktärer i skönlitterära verk 25

3.1.3 Att analysera miljön i skönlitterära verk 28

3.1.4 Presentation av de litterära verk som analyseras 29

3.1.5 Intervju 30

3.1.6 Val och presentation av respondenter 32

3.2 Undersökningens genomförande och analys av data 35

3.2.1 Komparativ litteraturanalys 38

3.2.2 Intervjuanalys 39

3.2.3 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter 41

4. Resultatredovisning 43

4.1 Karaktärsdjup och miljö 43

4.1.1 Yttre egenskaper 44

4.1.2 Inre egenskaper 46

4.1.3 Relationer 53

4.2 Miljö 56

4.2.1 Tidpunkt för berättelsen 57

4.2.2 Beskrivningar av den fysiska miljön 57

4.2.3 Beskrivningar av den sociala miljön 62
4.3 Elevers upplevelser av den lättlästa Maresi 64
4.3.1 Elevers upplevelser av den tekniska läsningen..... 64
4.3.2 Elevers upplevelser av karaktären Maresi 65
4.3.3 Elevers upplevelser av karaktären Jai 67
4.3.4 Elevers upplevelser av miljön..... 68
4.3.5 Elevers upplevelser av bokens handling 69
5. Sammanfattande diskussion 72
5.1 Skillnader beträffande karaktärsdjup som kan skönjas mellan LL-adaptionen och originalversionen av romanen Maresi 72
5.2 Skillnader beträffande miljö som kan skönjas mellan LL-adaptionen och originalversionen av romanen Maresi..... 74
5.3 Elevers upplevelser av den lättlästa Maresi 75
5.6 Metoddiskussion 79
5.7 Förslag på fortsatt forskning 80
Källor 82
Bilagor
Bilaga 1
Bilaga 2
Bilaga 3
Bilaga 4
Bilaga 5
Bilaga 6

1 Inledning

I denna avhandling presenteras en komparativ analys av Maria Turtschaninoffs ungdomsroman Maresi som utkom 2014, och den lättlästa versionen. Den lättlästa Maresi är återberättad av Jolin Slotte och illustrerad av Jenny Wiik. Berättelsen om Maresi tillhör genren Fantasy[1] och beskriver flickors och kvinnors liv i Röda klostret på ön Menos, till vilken inga män tillåts komma. Utöver detta ges en inblick i elevers (åk 7) upplevelser av den lättlästa berättelsen om Maresi.
Lättlästa romaner har fått kritik för att beröva läsare den ultimata läsupplevelsen genom att vara för avskalade. Därför är syftet med studien att jämföra den lättlästa versionen med originalverket med fokus på karaktärsdjup och miljö, samt intervjua elever om deras upplevelser av boken. Detta för att få en uppfattning om den lättlästa Maresi kan erbjuda läsaren en värdefull läs-upplevelse, och om den är ett alternativ för de elever som på grund av någon slags läsproblematik upplever originalversionen för krävande. Persson (2007) lyfter fram att litteraturen kan få oss att se på verkligheten ur ett nytt perspektiv eller erbjuda oss verklighetsflykt. Den kan utmana och trösta. Den kan även förse oss med kunskap och underhålla oss i vår vardag.

Under hösten 2018 kom jag i kontakt med Solveig Arle, redaktör på LL-center[2] som arbetar för och med lättläst på svenska i Finland. Via henne fick jag höra om den lättlästa Maresi, som gavs ut 2017 av förlaget Lärum. Efter att ha bekantat mig med båda versionerna bestämde jag att *Maresi* skulle bli utgångspunkten för min avhandling inom specialpedagogik.

---

[1] En traditionell fantasyberättelse innehåller en huvudkaraktär som genom olika sätt kan förflytta sig till en magisk värld där verklighetens regler inte existerar. I denna värld ställs ofta det goda mot det onda. (Kåreland, 2015). Timmerman (1983) menar att fantasy som genre omstrukturerar den värld som vi känner till och erbjuder oss en paus från den verklighet som vi lever i.

[2] LL-Center arbetar för och jobbar med lättläst på svenska i Finland. LL-center är verksam inom FDUV som är en nationell människorättsorganisation. Mera specifikt är FDUV en intresseorganisation för svenskspråkiga personer som har en funktionsvariation av intellektuellt slag, i Finland. (FDUV, u.å.).

Som blivande speciallärare är jag medveten om att långt ifrån alla elever har goda läskunskaper och långt ifrån alla elever har den motivation som krävs för att orka läsa en hel bok. Ivarsson (2016) styrker mitt påstående genom att lyfta fram att det idag är många barn och vuxna som aldrig kan identifiera sig själva som läsare. Detta beror enligt Ivarsson (2016) på att många har svårigheter med både avkodning och läsförståelse.

Som litteraturälskande individ har jag en önskan om att alla elever ska erbjudas möjligheten att få uppleva lyckade läsupplevelser. Jag önskar och tror att det är möjligt att alla elever kan lyckas läsa en hel bok och kanske finna lusten i att läsa. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Glgu, 2014, s. 329-375) betonar att eleverna *ska* ges möjlighet till läsupplevelser.

Det gäller *alla* elever, och framförallt dem som av någon orsak finner läsandet lite, eller mycket problematiskt. Liksom Utbildningsstyrelsen (2014, s. 14) påpekar så är varje barn unikt. Var och en har rätt att växa och uppnå sin fulla potential som individ och samhällsmedlem. Den lättlästa litteraturen är ett betydelsefullt verktyg som vi kan använda oss av för att nå just detta. Lättläst förkortas LL och Österlund (2011) förklarar begreppet som text som är lätt att både läsa och förstå. I jämförelse med standardspråket[3] är språket i en LL-text enklare vad gäller innehåll, ordförråd och uppbyggnad. Lättlästa texter riktar sig framförallt till individer som finner det problematiskt att läsa och förstå standardspråk. Lundberg (2010) beskriver lättlästa texter som luftiga med tilltalande typografi och ganska kort radlängd.

Enligt Klaara [u.å.] har lättläst använts i Finland sedan 1980-talet. Med ett stadigt växande behov av lättlästa texter har behovet av forskning inom området ökat dramatiskt och Melin (2009) menar att svårlästa texter får många läsare att tappa motivationen och avbryta sin läsning.

[3] Enligt NE förklaras begreppet standardspråk som det rikksspråk som är allmänt accepterat och stilistiskt neutral. Det vill säga den språkform som barn lär sig skriva i skolan.

Detta betyder att studier kring lättlästa texter är meningsfulla och att temat för denna avhandling är aktuellt.

Selkokeskus[4] (2015) berättar att man fick idén om ett lättläst språk från Sverige, där de första lättlästa texterna publicerades cirka 20 år tidigare. Det nordiska samarbetet kring lättläst har varit betydande för utvecklingen av lättlästa texter.

Enligt en artikel i The Guardian (2016, March 11) är Finland rankat som det mest litterära landet i världen (Flood, 2016). Tillsammans med Norge, Island, Danmark och Sverige så uppvisar Norden bäst resultat i studien som förutom läskunnighet, också har forskat i beteendet kring läsandet, tillgång till bibliotek, tidningar, utbildning och datorer. Forskarna menar att Nordens ledande position bevisar att de nordiska länderna består av enhetliga kulturer som sätter stort värde på läsning.

Westlund (2009) fastslår att man måste läsa mycket för att bli bra på att läsa. Samtidigt är det ett faktum att många elever av olika orsaker väljer bort läsningen. Enligt Utbildningsstyrelsen (2014, s. 329-375) ska eleverna uppmanas att läsa litteratur och på så sätt fördjupa sitt intresse för läsning. De ska uppmuntras att hitta och välja sådana texter som intresserar och är lämpliga med tanke på deras förutsättningar (Utbildningsstyrelsen, s. 329-375). McGeown, Duncan, Griffiths och Stothard (2014) undersökte förhållandet mellan ungdomars läsfärdigheter, läsmotivation och läsvanor. I den kvantitativa studien ingick 312 brittiska elever i 11-16 års ålder. Det visade sig att de elever som hade god läsmotivation och goda läsvanor (speciellt skönlitteratur) hade en bredare läsförståelse. Det här indikerar att det är värt att finna olika sätt som kan öka ungdomars motivation till läsning och engagemang till skönlitterära texter. Kåreland (2015, s. 198) menar att det är naivt att tro att alla elever kan utveckla läslust och att läsningen är tydligt könsrelaterad. Enligt Kåreland (2015) är det kvinnor och flickor som läser mest, och lågutbildade män och pojkar från hem som

[4] Selkokeskus arbetar för att förbättra informationsförmedlingen och den allmänna attityden gällande lättläst i Finland. Selkokeskus är en riksomfattande expertorganisation för lättläst. Hämtad den 16 maj från: https://selkokeskus.fi/pa-svenska/om-oss/

inte prioriterar studier som läser minst. Janson (2018) tänker att i den bästa av världar så kanske den lättlästa litteraturen kan vara den som gör att den lässvaga eleven i skolan klarar av att läsa sin första hela bok. Som blivande speciallärare tänker jag att det viktigaste för elevernas motivation gällande läsning är att de känner att de lyckas läsa hela texter.

1.1 Tidigare forskning om lättläst

Anderson (2013), Landquist (2017) och Matsubara (2007) har gjort komparativa studier om lättläst och dessa presenteras närmare lite längre fram i avsnittet. Det är tydligt att resultaten i dessa tre studier antyder att många av de faktorer som utgör en värdefull läsupplevelse går förlorade då ett verk omarbetas till en mera lättläst version. Ericson (2010) nämner i sin studie att trots att det finns en hel del åsikter om lättläst så hittar man inte mycket forskning om ämnet. Nordenstam och Olin-Scheller (2017) menar att lättlästa texter når allt flera och att utgivningen av dessa ökar samtidigt som lättläst litteratur sällan är föremål för forskning. Samma sak kan konstateras under arbetsprocessen av denna avhandling. Det har varit svårt att hitta seriösa vetenskapliga studier om lättläst. Majoriteten av de undersökningar som nämns om lättläst i denna studie är därför examensarbeten och avhandlingar. Det faktum att publicerad forskning om ämnet verkar vara närmast obefintlig är märkligt med tanke på att behovet av lättlästa texter växer.

Österlund (2011) menar att man uppskattar att antalet personer som är i behov av lättlästa texter rör sig någonstans mellan 200 000 och 350 000 i Finland, medan Klaara (2018), nätverket för forskare i lättläst, uppskattar att det handlar om cirka 600 000 personer. Man kan alltså anta att behovet av lättläst har blivit större under de senaste sju åren.

Selkokeskus[5] (2015) menar att grundtanken med det lättlästa språket var att möta behoven hos personer med intellektuell funktionsvariation, men att man med tiden upptäckte att även andra grupper gynnas av lättlästa texter, till exempel äldre och nyanlända. Centrum för lättläst i Sverige anser att de producerar text för den lässvaga allmänheten, vilket uppskattas beröra 25 procent av de vuxna. Enligt Österlund (2011) anses tio procent av befolkningen internationellt vara i behov av lättläst. Cunningham och Stanovich (2001) menar att det är ett problem att svaga läsare ofta tar sig an, eller tvingas läsa texter som är för svåra för dem. Också det här kan ses som ett argument för varför det behövs mera forskning om lättläst.

Kritiken mot lättläst har som det tidigare nämnts handlat om att betydelsefulla detaljer och information som berikar läsupplevelsen försvinner i omarbetningen av en originaltext (Andersson, 2013; Landquist, 2017; Matsubara, 2007; Persson, 2015). Wennström (1995) lyfter fram att det existerar sämre bearbetningar av texter som kan vara orsaken till denna negativa syn på omarbetning av originalverk. Andersson (2013) har med fokus på språk, röst och kausalitet undersökt vilken text elever föredrar och varför, ifall de själva får välja mellan den lättlästa och originalversionen av en text. Studien visar att de flesta elever efter att ha tagit del av båda texterna, upplever originaltexten som det självklara valet. Detta eftersom originalverket upplevdes vara mera detaljerat och ha fylligare innehåll. En del elever menade att den lättlästa texten var lättare att läsa, vilket motsvarade resultatet av det LIX-värde[6] som Andersson (2013) kom fram till. Eleverna i studien ansåg att de lärde sig mera av innehållet i originaltexten och Andersson (2013) drar slutsatsen att en avskalad och mindre detaljerad version inte bidrar till en lustfylld läs-upplevelse.

---

[5] *Selkokeskus är en riksomfattande expertorganisation för lättläst. Selkokeskus arbetar för att förbättra informationen, informationsförmedlingen samt den allmänna attityden gällande lättläst i Finland (*hämtad den 4 oktober 2018 från: https://selkokeskus.fi/pa-svenska/om-oss/)

[6] LIX (läsbarhetsindex) kan användas för att få en uppfattning om hur svår eller lätt en text är att läsa. LIX är baserat på medeltalet ord per mening samt andelen långa ord (det vill säga ord med fler än 6 bokstäver) uttryckt i procent. LIX utvecklades på 1960-talet av pedagogikforskaren Carl-Hugo Björnsson. (https://www.lix.se/)

Landquist (2017) har utfört en komparativ studie av den lättlästa adaptionen av romanen: *Den allvarsamma leken*, och originalboken som är skriven av Hjalmar Söderberg. Mycket av den forskning som gjorts om lättläst har uppmärksammat den språkliga uppbyggnaden, meningslängden och mängden svåra ord. Landquist (2017) fokuserar på hur lättläst skönlitteratur i kontrast till icke lättläst litteratur hjälper elever att utveckla fiktionsförståelse. Studien visar att det uppstår färre textluckor i den lättlästa versionen eftersom allt förklaras på en gång. Eftersom det är textluckorna som erbjuder rum för egen reflektion så utmanas läsaren inte på samma sätt då hen tar del av den lättlästa adaptionen. Matsubara (2007) har gjort en språklig och innehållslig jämförelse av Jan Guillous *Ondskan* och dess lättlästa version. Studien visar att perspektivet inte ändrats nämnvärt eftersom både den lättlästa versionen och originalet utgår från huvudkaraktärens perspektiv. Händelseförloppet har dock kortats ner med ett år och de händelser som inte för berättelsen framåt har strukits. Den lättlästa versionen innehåller färre långa ord och meningar och Matsubara anser att de förändringar som gjorts inte förstör själva berättelsen fastän den lättlästa versionen ger en mera skral bild av helheten.

Janson (2018) har genom att intervjua återberättare av originaltexter, kunnat dra slutsatsen att när man skriver om en text, och gör den mera lättläst så handlar det om att gå balansgång mellan att ta bort för lite och för mycket. Det handlar om att med läsaren i fokus avgöra om en karaktär ska behållas eller strykas, och om en händelse ska lämnas bort eller förklaras utförligare. Tanken med de lättlästa versionerna är inte att de ska ersätta originalet, utan att göra litteraturen tillgänglig för flera. Nordenstam och Olin-Scheller (2017) fokuserar på lättläst ungdomslitteratur och vill med sin artikel fördjupa kunskapen om vilka attityder till lättläst som finns hos de författare som skriver den typen av texter, och de förlag som ger ut dem. De undersöker också vilka funktioner förlag och författare uppfattar att texten har för sin unga målgrupp. Nordenstam och Olin-Scheller (2017) har intervjuat 15 författare och medarbetare vi tre förlag. De författare som intervjuas har

skrivit flera än tre lättlästa böcker. Förutom dem så intervjuas fyra förläggare, förlagschefer och förlagsredaktörer. Alla respondenter är eniga om att anse att den lättlästa litteraturen bör uppfattas som skönlitteratur av god kvalitet fastän språket är enklare med rak kronologi. Förläggarna påpekar att intresset för lättläst har ökat, och att det märks på den stigande försäljningen.

En av förläggarna i studien poängterar att den mest grundläggande tanken med lättläst litteratur är att alla ska få ett språk och därmed kunna göra sin röst hörd. Skönlitteraturen är ett verktyg i den processen, och lättläst kan fungera som en inkörsport till annan litteratur. Lättläst har gått från att vara en ganska obekant texttyp, till att med god fart etablera sig på det litterära fältet. Dess status stärks genom marknadsföring och närmandet till traditionell ungdomslitteratur. Förlagen söker aktivt författare att samarbeta med och samverkar aktivt med lärare, speciallärare och skolbibliotek. Respondenterna i studien är eniga om att den lättlästa litteraturen ska ge läslust, möjlighet till igenkänning och på längre sikt göra lässvaga till goda läsare, och förhoppningsvis goda medborgare. De lyfter också fram att de i sitt arbete drivs av en önskan och en vilja att de lässvaga, omotiverade ungdomarna också ska kunna känna att de duger, och att de ska få känna lyckan över att ha läst en hel bok.

Graves och Philippot (2002) har forskat kring lättlästa bokserier och menar att välskriven lättläst litteratur kan spela en betydande roll för de elever som upplever läsningen som problematisk. De poängterar att fastän LL-böcker inte är fantastiska litterära verk som fördjupar och utvecklar läsarens ordförråd, så kan de vara till stor nytta. Ifall äldre elever med bristande kunskaper inom läsning ska kunna utvecklas som läsande individer, så behöver de träna på att läsa med hjälp av material som de verkligen *kan* läsa. Texter som de förstår, kan lära sig av och finna nöje i. LL-litteratur kan tillfredsställa dessa behov.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att göra en komparativ analys av Maria Turtschaninoffs fantasyroman Maresi och den lättlästa adaptionen med fokus på karaktärsdjup och miljö. Jag har valt att fokusera på karaktärer och miljö eftersom de är de två komponenter som skönlitteraturen bygger på. Syftet är också att genom halvstrukturerad intervju få en uppfattning om elevers upplevelser av den lättlästa Maresi.

1. Vilka skillnader beträffande karaktärsdjup och miljö kan skönjas mellan LL-adaptationen och originalversionen av romanen Maresi?

2. Hurdana är elevers upplevelser av den lättlästa versionen av Maresi?

Tanken är att få en uppfattning om ifall den lättlästa Maresi är ett bra alternativ för de elever som av någon orsak finner originalversionen för krävande. Utöver detta önskas en djupare förståelse för lättläst litteratur och dess användningsområden. Eftersom tidigare studier (Andersson, 2013; Landquist, 2017; Matsubara, 2007; Persson, 2015) har visat att lättlästa adaptioner av originalverk ofta medför att relevanta detaljer och upplevelser går förlorade är det intressant att ta reda på ifall det samma gäller för den lättlästa omarbetningen av Turtschaninoffs Maresi. Eftersom skönlitterär läsning oftast har som målsättning att underhålla och väcka känslor hos den läsande, så är det också inom de ramarna som den här studien kommer att befinna sig. Därför kommer inte heller språkets olika beståndsdelar eller uppbyggnad att uppmärksammas på detaljnivå i den komparativa analysen av de två böckerna. Intresset ligger i att få en uppfattning om den lättlästa versionen lyckas erbjuda en värdefull läsupplevelse. Karaktärer och miljö står i centrum för den jämförande analysen eftersom fiktiva karaktärer väcker känslor hos den som tar del av en fiktiv berättelse (Hoorn & Konijn, 2003) och beskrivningen av miljön hänger samman med personskildringen genom att förstärka den (Heith, 2006). Dessa två

följs alltså åt hand i hand, både motstridigt och i harmoni, och så även i denna avhandling.

1.3 Disposition

I kapitel ett presenteras bakgrund, tidigare forskning samt studiens syfte och forskningsfrågor. Kapitel två innehåller den teoretiska grund som studien bygger på. Forskningsmetod, val av respondenter och de två litterära verk som studien bygger på presenteras i kapitel tre. Kapitel tre innehåller även en djupgående presentation av hur forskningsprocessen gått till. Kapitel fyra redogör för de resultat som framkommit under analysarbetet och kapitel fem sammanfattar de viktigaste av dem. Kapitlet innehåller också diskussion om valet av metod och förslag till vidare forskning i anknytning till denna studie.

2. Teoretiska ramar

I detta kapitel diskuteras den teoretiska grund som motiverar betydelsen av litteratur i bokformat i skolan samt vilka elever som kan tänkas gynnas av lättläst litteratur. Kapitlet redogör också för vad som kännetecknar lättläst litteratur samt teorin bakom den komparativa textanalys som presenteras i kapitel fem.

2.1 Litteratur i samhälle och skola

Jag har valt att dela in avsnittet i följande underrubriker: *Varför ska man läsa litteratur*? Och *Litteratur i skolan*.

2.1.1 Varför ska man läsa litteratur?

Bhardwaj (1997) beskriver förmågan att läsa som en av de viktigaste färdigheterna man kan ha. Att kunna läsa är ett sätt för våra kunskapstörstande hjärnor att samla in kunskap. En god läsare kan vidga sin mentala horisont och mångdubbla sina möjligheter till diverse erfarenheter. Läsning är en avgörande faktor som påverkar intellektuell och emotionell tillväxt. Bråten (2008) menar att man bör kunna läsa med både förståelse och förstånd utanför skolan för att kunna uppnå fullgott deltagande i samhälle och i arbetslivet. Lundberg (2010) lyfter fram ett liknande resonemang och belyser det faktum att god läsfärdighet verkar vara den nyckel man behöver för att kunna låsa upp framgångens dörr i ett arbetsliv som kräver omställningar och anpassningar till både ny teknik och omorganisation. På samma sätt utgör bristfällig läskunskap ett problem som kan försvåra en individs möjligheter i arbetsliv och samhälle.
Westlund (2009) nämner att det under 1800-talet räckte med att man kunde läsa upp en utvald text för att man skulle betraktas som läskunnig. Om man förstod vad man läste var av mindre betydelse.

Sättet att läsa samt motiveringarna till varför man överhuvudtaget ska läsa förändras med tiden. Förmågan att kunna läsa är ändå något som samhället kräver, både i privatliv och i arbetsliv. Den tiden då den förmågan endast hörde till samhällets absoluta elit är förbi sedan länge. Alla måste kunna läsa. Vi måste kunna hålla oss uppdaterade om det samhälle vi lever i, följa instruktioner, utbilda oss, ta del av nya lagar och regler. En individ som inte läser alls, lever ett liv i utanförskap. En sådan individ kan inte delta i demokratiska processer, den politiska världen eller föreningsliv. En sådan individ går miste om utbildnings- och arbetsmöjligheter. (Lundberg & Reichenberg, 2008). Enligt Hoorn och Konjin (2003) kan vi genom fiktiva berättelser lära oss om den omgivande världen och bygga upp känslosamma relationer med karaktärerna i dem. Förutom att väcka känslor hos läsaren så finns det en hel del goda egenskaper som litteraturen kan frambringa hos dem

som tar sig tiden att läsa den. Persson (2007) talar om *narrativ fantasi*, vilket är förmågan att leva sig in i hur andra individer med andra livsöden, erfarenheter och åsikter lever, tänker och känner. Det handlar om att kunna skifta perspektiv, och se på saker ur andra synvinklar. Litteraturen kan också erbjuda svar på grundläggande existentiella frågor. (Persson, 2007). Cunningham och Stanovich (2001) menar att den som får en god lässtart och som fortsätter att läsa kommer att utveckla sitt ordförråd, textförståelse, kognitiva tänkande och allmän kunskap. Med andra ord så gör läsning oss smartare.

Kåreland (2015) diskuterar de digitala mediernas frammarsch. De flesta familjer har en surfplatta i hemmet och dess användare blir allt yngre. Detta är ett så nytt koncept att forskning kring de positiva och negativa effekterna ännu inte har kommit så långt. Experterna har olika åsikter, och utvecklingen kan vara både positiv och negativ. Dataspel kan främja matematiska och språkliga kunskaper om de är välkonstruerade och används med måtta. För mycket tid framför skärmen kan leda till ökade koncentrationssvårigheter och försenad språkutveckling. Persson (2007) menar att den medieteknologiska världen kräver att vi ska kunna klargöra litteraturens syfte samt ha goda motiveringar till varför man ska läsa litteratur. Enligt Heith (2006) och Kåreland (2015) konkurrerar medieprodukter med de tryckta böckerna och om vår uppmärksamhet.

Den nya tekniken har en tendens att fragmentera tillvaron. Läsandet av pappersböcker skiljer sig på flera sätt från läsandet av medielandskapens digitala texter. När man öppnar en bok välkomnas man in i en helt ny värld, och känslan av prasslande sidor är lugnande och verklig. Kåreland (2015) menar att det känns konstigt att tänka att en applikation skulle kunna väcka samma minnen och känslor som en bok. Mangen (2008) stöder denna tanke genom att lyfta fram att fastän en e-bok på skärmen påminner om den fysiska boken, så saknas den fysiska kontakten. Enligt Chambers (2014) så har den som läser en text på en skärm inte någon uppfattning om hur lång texten är eller hur mycket tid och energi som kommer att krävas för att läsa den. Mangen

(2008) menar att det behövs betydligt mera forskning kring digital litteratur för att man ska kunna avgöra på vilka sätt den digitala och den fysiska boken påverkar läsupplevelsen samt läsutvecklingen.

2.1.2 Litteratur i skolan

Läsning av litteratur är inte en självklar aktivitet för elever i skolan. Samhället, tekniken och kulturen förändras hela tiden och det kräver att läsning i skolan motiveras och legitimeras. Att läsa på fritiden är ett fritt val, och man kan varken utgå ifrån eller kräva att elever har ett genuint intresse för läsning. (Persson, 2007). Utbildningsstyrelsen (2014, s. 107) konstaterar att ett av målen med läroämnet modersmål och litteratur är att inspirera eleverna till att bli intresserade av litteratur. Detta genom att skapa lyckade läsupplevelser och på så sätt väcka lusten att läsa och dela med sig av sina läsupplevelser.
Kåreland (2015) menar att tv, videofilmer och dataspel har tagit över den roll som skönlitteraturen tidigare har haft, det vill säga att erbjuda en fiktiv upplevelse. Elever använder många textgenrer samtidigt. De läser texter på internet samtidigt som de skickar textmeddelanden åt sina kompisar. Tv-tittandet är ett oroligt zappande mellan olika kanaler. Allting går väldigt fort. Att följa en berättelse ända till slutet är inte längre en självklarhet. Det tar för länge att läsa ut en bok, och det tar för länge innan den önskade läsupplevelsen infinner sig. (Årheim, refererad i Kåreland, 2015, s. 148). Kåreland (2015) känner oro över den allt bredare klyftan mellan läsare och icke-läsare. Litteraturen är mera tillgänglig än någonsin, men det är endast de läsvana som läser ännu mera, medan det är svårt att fånga in nya läsare. Här har skolan en mycket viktig uppgift.

I skolan ska eleverna lära sig färdigheter som de har användning för i livet efter grundskolan. De behöver verktyg och stöd för att utveckla de egenskaper som de behöver för att kunna bli så bra samhällsmedlemmar som möjligt (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.14). Litteraturen är ett av

dessa verktyg. Genom att läsa litteratur kan man få egenskaper som kritiskt tänkande, nyfikenhet och empati att växa fram (Kåreland, 2015; Nussbaum 2010). Kåreland (2015) betonar att elever lär sig en hel del nyttigt i det mediebrus som råder, men att de också behöver få traditionella läs- och skrivkompetenser. Enligt Utbildningsstyrelsen (2014, s. 104) vidgar litteraturen elevernas uppfattning om sig själva som språkbrukare och skapar band till den egna kulturen samt vidgar förståelsen för andra kulturer. Bergöö och Ewald (2003) menar att detta ska vara en självklarhet i den skola som arbetar för varje elevs rätt att utvecklas som en lärande och språkande individ i en demokratisk miljö.

Enligt Malmgren (refererad i Heith 2006, s.109) kan läsförmågan i en klass variera beroende på vilken utvecklingsnivå varje enskild elev befinner sig. De som läser en text kan komma från olika bakgrunder, befinna sig i olika livssituationer och ha olika önskemål och planer inför framtiden. Alla dessa faktorer har betydelse för hur läsaren tolkar den text som läses. Läraren måste se på eleverna som de enskilda individer de är och planera undervisningen så att eleverna oberoende av utvecklingsstadium kan utvecklas i sitt lärande. Att utvecklas som läsare kan handla om att lära sig att anpassa sin läsning efter vilket huvudsyfte den har. Huvudsyftet kan vara att analysera olika aspekter av texten, eller fantisera, dramatisera och uttrycka känslor. Vilket syfte läsningen har är något som läraren måste ha gjort klart för sig själv och eleverna. Läraren är också tvungen att försöka skapa meningsfulla möten mellan eleverna och litteraturen. En utmaning som är betydligt större ifall eleverna är ovana läsare och saknar motivation. (Penne, 2012).

Heith (2006) lyfter fram att det för den lärare som vill ge sina elever möjligheten att läsa äldre och mera okända texter ställs stora krav på undervisningsskicklighet och planeringsförmåga. Ingemansson (2016, s. 22) poängterar att en läsande lärare är en förebild som kan skapa engagemang bland eleverna och lyfta fram litteratur som fungerar väl i textsamtalssammanhang. Vidare menar Ingemansson (2016) att för att uppnå en förbättrad läsning behöver barn och ungdomar omges av olika

texttyper. De ska ha tillgång till olika slags skönlitteratur och facklitteratur. Skolan bör ha ett skolbibliotek med kunnig personal, till vilket man gör regelbundna besök. Det måste finnas utrymme för samtal om de böcker som läses och regelbunden insatt tid för läsning under skoldagen. Ingemansson (2016) nämner också att det är viktigt att använda sig av skönlitteratur inom flera läroämnen. Det behöver även finnas tillgång till böcker på lagom språklig nivå och med potential att matcha eleverna. (Ingemansson, 2016).

En studie om tonåringars läsvanor i 30 skolor i sydvästra England gjord av Hopper (2002) visade att det är fantasy- och problembaserade böcker som ungdomar i högstadieåldern oftast väljer att läsa. De 707 respondenterna deltog i studien genom att besvara en enkät. En av frågorna som ställdes önskade få svar på hur många av eleverna som i just det tillfället läste en bok på sin fritid. Av eleverna svarade 61 procent att de läste en bok. Kåreland (2015) är inne på samma linje gällande ungdomars val av litteratur och menar att de har en tydlig preferens för faktionslitteratur[7] och fantasy.

Appleyard (1990) intervjuade 60 läsare i åldrarna 13-82 från olika sociala grupper i USA om deras åsikter om läsning. Han ville veta vad de hade tyckt om och inte tyckt om med själva läsandet, samt hur de som läsare förändrats genom åren. Appleyard (1990) menar att utvecklingen av läsmönster påverkas av en individs personliga utveckling, utbildning och sociala tillhörighet. Han talar i detta fall om fiktionsläsning[8], och påpekar att läsarens inställning till fiktion börjar formas tidigt genom högläsning och muntligt berättande av historier. (Appleyard, 1990). Detta betyder att läsarens attityd gentemot fiktion kan börja formas redan innan hen har knäckt själva läskoden.

Enligt Appleyard (1990) läser elever i slutet av mellanstadiet gärna för nöjes skull, medan viljan avtar under högstadietiden. Elever i högstadiet vill hitta engagemang, verklighetsnära skildring, identifikation och en

[7] En blandning mellan fakta och fiktion (Kåreland, 2015, s.118)

[8] Fiktion kommer från latinets *fi'ctio* 'skapelse', 'påhitt', av *fi'ngo*'skapa', 'forma') Allmänt: något uppdiktat eller påhittat, som saknar motsvarighet i verkligheten (*Nationalencyklopedin,* fiktion. http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fiktion (hämtad 2018-10-03)

bra berättelse som lämnar rum för reflektion i de böcker som de läser (Appleyard, 1990.) Magnus Persson (2007) poängterar att elever gärna vill känna igen sig och sina livsproblem i det som läses. Läsningen erbjuder en möjlighet för eleverna att söka svar på grundläggande existentiella frågor. (Persson, 2007). Graves och Philippot (2002) menar att elever är i behov av böcker som de verkligen kan läsa, förstå och uppskatta om de ska kunna utvecklas till och förbli kompetenta läsare livet ut. Och det är här som den lättlästa litteraturen kan komma att bli ett användbart verktyg för de lärare som önskar uppmuntra sina elever till lyckosamma läsupplevelser.

Kåreland (2015) beskriver skönlitteraturens uppgift i skolan med följande citat:

> Vad jag vill betona är att skönlitteratur liksom kultur i övrigt inte ska ha rollen som hjälpgumma för att förverkliga andra syften hur angelägna de än må vara. Skönlitteratur har sitt eget berättigande. Den behövs och verkar av egen kraft (Kåreland, 2015, s. 119.)

Rejman (2013) har forskat om modersmålslärares tankar om litteraturens potential i elevens livskunskapsutveckling. Rejman (2013) har intervjuat nitton lärare som arbetar med modersmål i årskurs sju till nio. En sak som lärarna ofta återkommer till är det motstånd mot läsning som de upplever att eleverna har. Detta motstånd finns ofta hos pojkar, men kan också hittas hos flickor. Vidare menar lärarna att det är svårt att välja ut texter åt eleverna. Orsaker till detta problem kan vara tidsbrist, brist på kunskap hos läraren och elever som är ovana läsare. Att välja rätt bok, det vill säga en bok som eleverna tycker om, är avgörande ifall det är en positiv läsupplevelse som eftersträvas. (Rejman, 2013).

2.2 Lättlästa texter

Detta avsnitt indelas i följande underrubriker: *Läsbarhetsindex*, *Vad kännetecknar lättläst*? Och *Vem behöver lättlästa texter*?

2.2.1 Läsbarhetsindex

Lundberg och Reichenberg (2008) framhåller att läsbarhetsformeln LIX konstruerades 1968 av Björnsson. Björnsson undersökte bland annat ovanliga ord, ordens längd, personord, antalet abstrakta ord, centrala ord, meningarnas längd och antal bisatser per mening. Meningslängd och andelen långa ord kom att bli de mest centrala läsbarhetsfaktorerna. Enligt Lixräknaren [u.å.] är formeln baserad ett medeltal av ord per mening och andelen ord med fler än sex bokstäver uttryckt i procent. LIX har fått ta emot en del kritik eftersom korta ord också kan vara ovanliga och således mera svårlästa. Enligt LIX kan vissa ord i imperfekt anses vara svårare än i presens (spelar-spelade) eftersom orden innehåller olika många bokstäver. LIX kan omöjligt ta hänsyn till alla faktorer som spelar in när det gäller lättläst. Ordkombination, textrytm och avstånd mellan olika satsdelar är exempel på sådana. En text med endast korta meningar kan ge ett lågt LIX-värde fastän texten upplevs som hackig och svårläst. Björnssons läsbarhetsformel är inte tänkt som ett verktyg under skrivprocessen, men kan användas för att kontrollera den färdiga texten

Tolkning av LIX-värden (http://www.lix.se/)

<30	Mycket lättläst, barnböcker
30-	Lättläst, skönlitteratur
40	Populärtidningar
40-50	Medelsvår, normal tidningstext
50	Tidningstext
50-60	Svår, normalt värde för officiella texter
50-60	Svår, normalt värde för officiella texter
>60	Mycket svår, byråkratsvenska

Figuren beskriver vad de olika LIX-värdena betyder. Alla värden under 30 uppfattas som lättläst.

2.2.2 Vad kännetecknar lättläst?

Det mesta av informationen om lättläst som nu presenteras baserar sig på Graves och Philippot (2002), Österlund (2011), Lundberg (2011) och Lundberg och Reichenberg (2009) eftersom de hör till den lilla skara som verkar ha forskat mera djupgående i ämnet.

Som det redan nämndes i inledningen av denna avhandling så är lättläst ett begrepp som betyder att en text är lätt att både avkoda och förstå. Innehållet, ordförrådet och uppbyggnaden av språket i en LL-text är av ett betydligt enklare slag. (Österlund, 2011).

Lundberg och Reichenberg (2008, s. 8) listar några kännetecken för lättlästa texter:

- Texten är inte så lång
- Texten har ett personligt tilltal, en så kallad författarröst
- Texten innehåller omväxlande långa och korta meningar
- Texten innehåller ord som gör att meningarna hänger ihop
- Texten innehåller inte så många svåra ord eller långa substantiv
- Textens orsakssamband förklaras tydligt
- Passiv form och abstrakta begrepp används mycket sparsamt

Det bör även påpekas att ordval, textlängd, hur familjär texten är för läsaren, vilken slags bakgrundskunskap den kräver samt vilken målgrupp texten riktar sig till, är faktorer som påverkar hur lättläst en text uppfattas vara (Graves & Philippot, 2002).
Österlund (2011) påpekar att den som skriver lättläst eller omarbetar publicerade texter till LL, måste ta språkets olika nivåer i beaktande. Graves och Philippot (2002) poängterar att utmaningen med lättläst är att inte göra texten alltför lättläst. Man kan inte bara förenkla ordförrådet i texten eller förkorta alla meningar. Fajardo m.fl. (2014) menar att en del riktlinjer för vilka kriterier en lättläst text ska ha är något diffusa. Lundberg och Reichenberg nämner att den lättlästa texten sällan innehåller långa substantiv och främmande ord. Österlund (2011) påpekar att vanliga ord är enklare att förstå medan långa ord är besvärligare att läsa. Detta gäller dock inte för alla läsare. För en viss grupp läsare kan också ovanliga begrepp vara begripliga. En person med erfarenhet av fotboll förstår troligtvis ord som straffspark och offside, medan en som saknar den erfarenheten kanske inte förstår vad de betyder. (Österlund, 2011). Fajardo m.fl. (2014) poängterar att det här är faktorer som problematiserar analysen av hur väl lättläst fungerar för personer med lässvårigheter.

Graves och Philippot (2002) menar att man ofta lämnar bort främmande ord, eller ord som anses vara svårtydda. Forsberg (2008, s. 24) anser att man i många texter i onödan använder sig av för byråkratiska och svåra ord. Vidare menar Forsberg (2008) att texter som består av konkreta, tydliga och moderna ord och uttryck är mera lättlästa. Det är dock inte

alltid en bra idé att lämna bort svåra termer, ifall de är viktiga och allmänt använda. I så fall kan det vara bra att inkludera dem också i lättläst text tillsammans med en förklaring. På så sätt kan läsaren hänga med i diskussioner och lättare hänga med i vad som sägs i nyheterna på tv, radio eller internet. (Österlund, 2011).

Ordlistor ska undvikas i lättlästa texter eftersom det är besvärligt för en svag läsare att hoppa mellan dem och texten. Att förklara ordet direkt i texten är ett bättre alternativ. Graves och Philippot (2002) framhåller att man i lättlästa texter ofta ger läsaren den bakgrundskunskap som krävs direkt i texten. Österlund (2011) betonar att långa komplicerade meningar ska undvikas, och att det är bra att blanda korta och längre meningar. Detta påstående styrks av Lundberg och Reichenberg (2009, s. 8) samt Forsberg (2008, s. 28). Forsberg (2008) poängterar att för långa meningar skapar problem, men att också texter med endast korta meningar ställer till med problem för läsflytet eftersom texten då upplevs som hackig.

Österlund (2011), Fajardo m.fl. (2014), Graves och Philippot (2002) samt Lundberg och Reichenberg (2009) menar att det är viktigt att tänka på att skriva kort, men inte lämna bort viktig information så att det uppstår luckor i texten. Enligt Österlund (2011) är det viktigt att texten är logisk och att meningarna är sammanhängande. Lundberg och Reichenberg (2009) påpekar att texten ska innehålla ord som knyter ihop meningarna. Det kan handla om bindeord som *därför, alltså* och *men*. Dessa är viktiga för att underlätta förståelsen och få texten att löpa .(Österlund, 2011). Texten behöver vara sammanhängande och enhetlig. Hur väl de olika delarna passar ihop med varandra hänger ihop med hur väl exempelvis en lässvag elev uppfattar helheten av texten. (Graves & Philippot, 2002). Det är skönt för den svaga läsaren att få komma till punkt och få en liten paus. Därför är det bra om meningarna är korta och bisatserna är få. (Österlund, 2011). Abstraktioner är knepiga och därför bör ett mera konkret språk användas (Österlund, 2011). Lundberg och Reichenberg (2009) styrker påståendet och menar att man försöker undvika passiv form och abstrakta begrepp i lättlästa

texter. Österlund (2011) påpekar också vikten av att inte hoppa mellan passiv och aktiv form och menar att det är bäst att inleda med det bekanta och sedan ta sig an det nya.
Det gäller enligt Österlund (2011) att vara logisk och kronologisk.
Bildspråk och metaforer kräver eftertanke. Att hålla ett öga på någonting, eller att hälla vatten på en gås kan leda tills stora missförstånd ifall de tolkas ordagrant. Bildspråk behöver inte undvikas helt, men det är viktigt att det finns en förklaring till hands eller betydelsen klargörs ur sammanhanget.

Enligt Österlund (2011) ska en lättläst text ha en redig, enkel, luftig men ändå snygg ombrytning. En ny mening börjar oftast på ny rad, och de ska gärna inte vara så långa. Det ska helst inte vara flera än 55 tecken per rad. Bokstäverna är större än i vanlig tryckt text och texten har ett allmänt typsnitt. Långa meningar har delats upp på ställen som faller sig naturliga, och principen är att hålla en tanke på en rad. Mellan varje stycke ska det gärna finnas en blankrad, eftersom det gör att texten blir mera luftig och mera lättläst. Texten är ofta vänstercentrerad och radavståndet är större än normalt.
En välskriven lättläst text är redig och innehåller få grafiska finesser (stiltyper, textramar eller färgplattor). Versaler och kursiv stil används endast vid noga utvalda tillfällen eftersom långa stycken skrivna med kursiv stil kan göra läsningen mera problematisk. Kontrasten mellan bakgrund och bokstäver är oftast mycket tydlig.
Detta gäller alltså alla lättlästa texter och inte bara de skönlitterära. Det finns också lättlästa fackböcker och nyhetstidningar. LL-Bladet ges ut på svenska i Finland, och Selkosanomat på finska. Det finns broschyrer med samhällsinformation på webben, som ofta är utformad i samarbete med LL-Center och någon annan myndighet eller organisation. Enligt Graves och Philippot (2002) är det viktigt att den färdigställda texten inte är för lång eftersom det kan avskräcka läsaren. På samma sätt finns det också texter som är för korta. Det behöver finnas en balans som får läsaren att uppleva att hen kommer att lyckas läsa hela texten. Det är viktigt att nämna att det inte finns några krav på att alla dessa riktlinjer

måste följas eller att det är egenskaper som måste ingå i alla lättlästa texter, men nästan alla har några av dem. (Lundberg och Reichenberg, 2009, s. 9).

Förutom alla dessa riktlinjer så spelar också *The quality and verve of writing,* det vill säga *textens själ* en betydande roll. Det är den som avgör om en text är minnesvärd eller inte. (Graves, Philippot, 2002, s. 181).

2.2.3 Vem behöver lättlästa texter?

Den lättlästa textens målgrupp kan se lite olika ut beroende på vilken texttyp eller genre det handlar om. Reichenberg (2009) menar att en del grupper är i större behov av lättläst än andra, och Österlund (2010) lyfter fram att det ofta gäller personer med läs- och skrivsvårigheter. Lundberg och Reichenberg (2009) nämner personer som håller på att lära sig läsa, ovana läsare och personer med annan språklig bakgrund. Andra grupper som kan gynnas av lättläst litteratur är personer med dyslexi, koncentrationssvårigheter, autism och personer med försenad språkutveckling. Enligt Österlund (2011) kan det också handla om personer med inlärningssvårigheter, minnessjukdom eller afasi. De elever som figurerar som respondenter i denna studie passar in i målgruppen för LL eftersom de har någon typ av läsproblematik. Enligt Nationalencyklopedin betyder verbet *läsa*[9] att man låter blicken löpa längs textrader för att tillägna sig deras innehåll, tyst eller genom högläsning. Substantivet *problematik*[10] definieras som en grupp av sammanhängande problem. På basen av dessa två definitioner anses begreppet läsproblematik fungera väl som benämning för alla de bakomliggande faktorer som kan vara orsaken till valet av lättläst litteratur. Österlund (2011) påpekar att mängden text hela tiden ökar i

[9] *Nationalencyklopedin,* läsa. http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/läsa (hämtad 2018-10-09)

[10] *Nationalencyklopedin,* problematik. http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/problematik(hämtad 2018-10-09)

vårt samhälle, och de situationer där det krävs att du ska vara läskunnig blir allt fler. Detta leder i sin tur till att vi kan se ett växande behov av lättläst. LL medför tillgänglig information för personer som inte riktigt kan ta till sig den text som finns i vanliga tidningar, böcker, broschyrer och på internet. Man kan se LL som en förutsättning för att fler ska kunna vara delaktiga i samhället.

Lundberg (2010) menar att mycket av lärandet i skolan bygger på att eleverna självständigt läser olika läromedel och andra textkällor, till exempel på internet. Detta orsakar problem för de elever som är svaga läsare. För personer med dyslexi kan det vara till stor hjälp att få texten uppläst för sig med digitala hjälpmedel. Men i många andra fall så hjälper det inte att datorn överför den skrivna texten till tal. Texten innehåller fortfarande svåra ord och meningsbyggnaden är den samma. Den talade texten ställer nästan samma krav på åhöraren som den skrivna texten ställer på läsaren. Den enda skillnaden är att själva avläsningen av ord saknas då man lyssnar till en text. Detta betyder att en del elever är i behov av lättlästa och mera tillgängliga texter. Texter som passar just dem. (Lundberg, 2010).

Lundberg och Reichenberg (2009) menar att alla behöver lättlästa texter. Oberoende av läsförmåga så stöter man ibland på texter som är allt för tunglästa och svåra. En del grupper är dock i större behov av lättlästa texter än andra. Lundberg och Sterner (2006) påpekar att det krävs flyt i läsningen. Det räcker inte med automatiserad ordavkodning[11]. Satserna och meningarna ska ha rätt rytm då man läser. Med ett gott läsflyt så är det lättare att bearbeta själva texten. Flytande läsning underlättar också för arbetsminnet. Om läsningen är hackig med flera omtagningar, finns risken att det blir svårt att hålla all information i huvudet tills man kommit till slutet på en mening, eller av ett sammanhängande stycke. (Lundberg och Sterner, 2006). Med tanke på

[11] Lundberg och Sterner (2006) beskriver ordavkodning som den process då barnet förstår den alfabetiska koden. Vidare menar de att en avgörande förutsättning för att man ska förstå en text är att man begriper innebörden av de flesta orden som texten är uppbyggd av.

denna problematik så är lättlästa texter ett bra redskap för att träna läsflyt. Människor med låg socioekonomisk status läser ofta sämre och mera sällan än personer med en högre socioekonomisk status. De som läser sämre och sällan, kan ha problem med att hålla sig uppdaterade om det samhälle de lever i samt sina rättigheter. De finner inte heller någon glädje i de världar som skönlitteraturen skulle kunna öppna för dem. Ovana läsare är en grupp som enligt Lundberg och Reichenberg (2009) är i stort behov av lättläst litteratur.

Motivationen är en annan betydande faktor när det gäller läsning. Chapman och Tunmer (2002) har gjort studier som visat att elever som konstant upplever misslyckanden i sin läsning så småningom får ett sämre självförtroende i situationer som kräver läsförmåga. I värsta fall, om inga åtgärder tas så kan det dåliga självförtroendet följa med eleverna livet ut, och hindra dem från att nå sin fulla potential i studier och arbetsliv.

I en studie utförd av Mol och Bus (2011) ingick 99 olika studier. Av dem berörde 69 yngre barn. Forskarna använde sig av metaanalys för att ta reda på vilken betydelse exponering för text på fritiden kan ha för läsutvecklingen. De kom fram till att exponering för text bidrar till att läsförmågan ökar. Exponeringen av text är också en följd av barns läsförmåga. Det vill säga att positiva läsupplevelser medför att ett barn vill läsa mera och blir på så sätt allt bättre på att läsa. För svaga läsare gäller det motsatta. Barn som har misslyckade läsupplevelser vill ogärna läsa och stagnerar således i sin läsutveckling. Detta fenomen kallas för Matteuseffekten (Cunningham & Stanovich, 2001). För barn i förskoleåldern är det föräldrarna som spelar den avgörande rollen i huruvida deras barn kommer i kontakt med olika texter.

Skillnader i exponering för text kan leda till att klyftan gällande prestationer blir allt bredare mellan dem som läser ofta, och de som läser sällan. Efter ett antal meta-analyser av individer i olika åldrar och deras läsvanor och läskunskaper så kunde man slå fast att en tidig start med högläsning i ett barns liv sätter igång en spiral i vilken textmöten stimulerar barns språkliga utveckling samt läsutveckling. Detta ökar i

sin tur barnens läslust och mängden exponering för text. De fann att det finns stora skillnader mellan normalläsare och svaga läsare. Sambandet mellan exponering för text och teknisk läsförmåga, det vill säga *läsflyt* blir allt starkare mellan låg- och högstadiet . (Mol & Bus, 2011). För att sammanfatta det hela så visade alltså deras studier att ju mera man läser, desto bättre blir man på det. Lättläst litteratur kan fungera som en inkörsport till ett läsande liv.

3. Forskningsmetod och genomförande

I detta kapitel redogörs valet av metod och val av respondenter. Kapitlet innehåller också en presentation av studiens fem respondenter samt de två litterära verk som analyseras. Slutligen beskrivs studiens genomförande samt tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter.

3.1 Val av metod och presentation av studiens två datakällor

Avsnittet är indelat i följande underrubriker: *Kvalitativ forskningsmetod*, *Att förstå och analysera karaktärer i skönlitterära verk*, *Att analysera miljön i skönlitterära verk* , *Presentation av de litterära verk som analyseras*, *Intervju* och *Val och presentation av respondenter*.

3.1.1 Kvalitativ forskningsmetod

Ifall forskaren vill karaktärisera något, gestalta något och beskriva dess egenskaper så är den kvalitativa metoden det självklara valet. Den kvalitativa metoden är inte ute efter att beskriva mängd, storlek eller kvantitet utan strävar efter att hitta de beskrivningar och modeller som beskriver något av omvärldens alla fenomen eller sammanhang på bästa

möjliga sätt. Den kvantitativa metoden är mera inriktad på att arbeta med på förhand givna kategorier, och beskriva sin omvärld genom testning eller mätning. (Larsson, 2011). Hartman (1998) menar att den kvalitativa metoden är ute efter att ta reda på hur någonting är beskaffat, det vill säga vilka egenskaper något har. Hartman (1998), Taylor, Bogdan och DeVault (2015) menar att man som forskare bör sätta sina egna perspektiv och förutfattade meningar åt sidan. Det finns riktlinjer att följa men inga regler. Den kvalitativa forskningsprocessen är således kreativ och inte mekanisk.

Studien bygger på två olika datainsamlingsmetoder och analyser. Melin (2009) menar att en textanalys till sin natur är kvantitativ men att det inte betyder att analysen måste baseras på siffror, eftersom exakta tal inte leder till någon bra slutsats om texten. Genom ordbehandlingsprogram kan man enkelt räkna ut och hantera ord- och meningslängd, och genom att jämföra två texter kan man ta reda på standardvärden som till exempel medellängden tecken per ord. (Melin, 2009). Eftersom denna studie fokuserar på läsupplevelsen och även ämnar analysera karaktärsdjup och miljö i den LL-Maresi samt originalet av Maria Turtschaninoff, så är den av kvalitativ art. Studien bygger på både intervjuer och textanalys.

3.1.2 Att förstå och analysera karaktärer i skönlitterära verk

Den metod som jag använt mig av under analysarbetet av Maresi och den lättlästa adaptionen baserar sig på Holmberg och Ohlsson (1999) samt Hoorn och Konjin (2003). Holmberg och Ohlsson (1999) menar att händelseförloppet i romaner och noveller vanligtvis utförs av karaktärer i form av människor, djur, robotar eller allegoriska gestalter. En karaktär kan vara så komplex, föränderlig och väl beskriven att läsaren får känslan av att möta en riktig person. På samma sätt händer det att karaktärer skildras på ett så färglöst sätt att de lider brist på personlighet och är underordnade händelseförloppet. Heith (2006, s.189) menar att en berättelses karaktärer kan ställas inför olika svårigheter som bidrar till utveckling. Dynamiska är sådana karaktärer

som förändras under berättelsens gång, medan statiska karaktärer är formade kring en och samma idé och genomgår inte någon utveckling. Ett exempel på en statisk karaktär är James Bond. (Holmberg, Ohlsson, 1999, s. 61).

Karaktärerna konstrueras med hjälp av de ledtrådar som författaren lämnar på olika ställen i texten. Läsarens uppgift och min uppgift som forskare i denna studie är att samla alla dessa upplysningar som bidrar till att bilda en uppfattning om och en förståelse för karaktärerna i en berättelse. Denna process kallas för karakterisering och kan vara direkt eller indirekt.
Direkt karakterisering, vilken är vanlig i äldre berättande texter, innebär att berättaren eller någon annan i klartext beskriver och redogör för karaktärens inre egenskaper. Som läsare behöver man tänka kritiskt kring trovärdigheten hos den som för fram dessa upplysningar. För att direkt karakterisering ska vara trovärdig så måste berättaren vara den mest auktoritativa i texten. En bra utgångspunkt i karakteriseringsprocessen är att alla element i texten kan hjälpa oss att beskriva en karaktär. Det gäller att som analyserande läsare vara medveten om dessa. (Holmberg, Ohlsson, 1999).

Karaktärens egna repliker: Replikernas innehåll och form. Stämmer dessa överens med beskrivningen av karaktären? (Holmberg, Ohlsson, 1999).

Karaktärens handlingar: Hur beter sig karaktären? Vilka intressen har karaktären? Förändras karaktärens beteendemönster under berättelsens gång? (Holmberg, Ohlsson, 1999).

Karaktärens yttre: Hur beskrivs de yttre egenskaperna? (Holmberg, Ohlsson, 1999).

Den miljö som karaktären befinner sig i: Berättelsens miljö kan ge läsaren värdefulla ledtrådar om karaktärens inre. (Holmberg, Ohlsson, 1999).

Skönlitterära karaktärer kan i stora drag tolkas på två olika sätt. Som läsare kan man välja att uppfatta den enskilda karaktären som en verklig människa och då försöka förstå och beskriva karaktären genom att tillämpa sådana metoder som används då man försöker förstå en verklig person. Detta tolkningssätt faller sig naturligt då det handlar om människoliknande och föränderliga karaktärer. Detta realistiska sätt att analysera och tolka karaktärer har kritiserats på basen av det faktum att det gäller påhittade karaktärer, skapade av ord och inte av kött och blod (Holmberg, Ohlsson, 1999, s. 64). Det puristiska synsättet innebär att man inte kan ta karaktärerna ur sin kontext och jämställa dem med verkliga människor. Hur komplexa de än är. Läsaren bör alltså hålla sig till de beskrivningar som finns i texten. I denna tolkning är det inte tänkbart att spekulera kring en karaktärs framtid om man menar tiden efter den händelse som är den sista i berättelsens kronologi. Det är läsarens ansvar att välja mellan dessa två tolkningar, även om det ibland kan vara nödvändigt att tillämpa dem båda för att kunna nå en texts fulla meningspotential. (Holmberg, Ohlsson, 1999). I denna studie har båda tolkningarna använts i analysprocessen.

Hoorn och Konijn (2002) menar att vi tenderar acceptera en god karaktärs negativa beteende, medan vi fördömer en ond karaktärs negativa beteende. En ond karaktärs goda beteende kan också fördömas ifall baktanken med beteendet är av ett negativt slag. Det kan till exempel handla om att en karaktär låtsas vara trevlig för att sedan hugga någon i ryggen. För många goda sidor hos en karaktär kan också upplevas som provocerande. En läsare eller iakttagare skannar en karaktär och den situation som den befinner sig i för att finna egenskaper som liknar de egna. Ifall dessa inte återfinns så kommer karaktären att upplevas som irrelevant och därmed överges. (Hoorn & Konjin, 2002). Det är viktigt att minnas att en uppfattning om en

karaktär kan förändras allt eftersom berättelsen framskrider (Konjin & Hoorn, 2005). Nikolajeva (2010) ifrågasätter om identifikation med bokens karaktärer överhuvudtaget är nödvändigt. Skönlitteraturen kan bidra till en utveckling av ett empatiskt förhållningssätt och ge läsaren en djupare förståelse för andra, men för att denna utveckling ska kunna ske så måste man skilja mellan sig själv och karaktärerna i berättelsen på samma sätt som man skiljer mellan sig själv och andra i det verkliga livet. Eftersom detta är en vetenskaplig studie så har jag försökt att analysera både karaktärer och miljö ur ett metaperspektiv.

3.1.3 Att analysera miljön i skönlitterära verk

Enligt Holmberg och Ohlsson (1999) så kan en analys av en skönlitterär berättelses miljöskildring ge ledtrådar till både karaktärsskildring och tematik. Heith (2006, s. 197-205) lyfter fram att man i episk litteratur skiljer på berättarens tid och berättandets tid. Miljöskildringen hänger ihop med genren. I realistiska romaner är den verklighetstrogen medan den i science fiction ska beskriva en slags högteknologisk framtid. Historiska romaner ska skildra miljöer ur det förflutna. Beskrivningen av miljön hänger samman med personskildringen genom att förstärka den. Samspelet mellan miljö och individ kan vara harmoniskt eller konfliktfyllt. En vanlig utgångspunkt för en konflikt i handlingen kan vara att individen sätter sig upp mot de värderingar som finns i omgivningen. En yttre miljö kan beskrivas både utifrån hur den är och hur den påverkar människorna. Språk och stil kan ange vilken miljö handlingen utspelar sig i. Temat är mera övergripande och handlar om textens centrala budskap eller idé. Holmberg och Ohlsson (1999) menar att berättelsen kan fästa större eller mindre vikt vid att beskriva den miljö som karaktärerna befinner sig i. Det kan handla om en geografisk bestämning, en stad eller en särskild plats eller ett rum.

3.1.4 Presentation av de litterära verk som analyseras

I denna studie sker en komparativ analys av den lättlästa Maresi och originalboken: *Maresi. Krönikor från röda slottet.* Den berättelse som ligger till grund för denna studie, är den tredje boken i Turtschaninoffs fantasyvärld och utspelar sig på den lilla ön Menos.
Kåreland (2015) menar att motiv i en berättelse handlar om innehållselement eller berättarmönster som återkommer i historien. Återkommande tema i Maresi är vänskap, kvinnlig styrka och systerskap. Temat är mera övergripande och handlar om textens centrala budskap eller idé, vilket i det här fallet upplevs handla om att våga göra sådant som man egentligen inte vågar, och kampen mellan det onda och goda.

På denna magiska ö finns Röda klostret som fungerar som en tillflyktsort för utsatta kvinnor och flickor. Här bevaras värdefull kunskap om Gudinnan och hennes tre ansikten. Dessa tre ansikten är Jungfrun, Modern och Haggan och alla är de ett. Maresi är tretton år. Hon kom till Klostret för fyra år sedan för att klara sig undan svälten. För att få en chans till liv. Många av de kvinnor som lever i Röda klostret har flytt från betydligt värre saker. Klostret erbjuder dem skydd, mat och kunskap. Flickorna kallas noviser ända tills de är mogna för att ta sig vidare. När de har fått tillräckligt med kunskap om klostret, urmodern, världen och mycket därtill så börjar de kallas systrar. Då kan de välja om de vill stanna kvar på ön, i klostret eller om de vill ta sig ut i världen och använda sin kunskap till att göra gott. Mor är Röda klostrets ledare och den som har mest kunskap om klostrets alla hemligheter och de riter som dess invånare utför för att prisa och hylla klostrets grundare och Gudinna.

På denna lilla ö, som liknar en feministisk utopi har Maresi funnit ett nytt hem, nära vänner och evig kunskap i de böcker som finns i det stora biblioteket i Kunskapens hus. Maresi är en eftertänksam och empatisk ung kvinna som tar hand om de yngsta noviserna. På denna lilla ö är

inga män tillåtna. De enda som får komma i närheten är de fiskare som kvinnorna köper fisk av. De får dock inte kliva i land. På Menos råder en stilla harmoni som kommer att skakas om när Jai anländer till ön, med sitt mörka förflutna i bagaget. Hennes syster har blivit levande begravd av deras far, och hennes mor har hjälpt Jai att fly. Jai blir snart Maresis bästa vän, men hon är också början på det fasansfulla som snart kommer att drabba Menos och alla de flickor och kvinnor som befinner sig på ön. Jais mamma har hjälpt henne att fly från sitt hem. Jais pappa är en ond man, som begravt en av sina döttrar levande eftersom hon inte betett sig som han önskat. Därifrån som Jai kommer har kvinnor inget större värde. Förutom att ha sett sin syster bli levande begravd så har hon även fått ta emot sparkar och slag. Hon är ett känslomässigt vrak som tack vara Menos godhet sakta men säkert repar sig. Innerst inne vet hon att hennes pappa inte kommer att ge upp förrän han har henne åter i sin ägo. Hon har rätt. En dag kan systrarna och noviserna se ett skepp som närmar sig. De kan se vapen som blänker ombord.

Tillsammans, och med hjälp av urmoderns kraft skapar de en storm som hindrar skeppet från att ta iland. Men skeppet och dess besättning klarar sig och snart befinner sig Jais pappa och hans mannar på den ö som alltid erbjudit flickorna trygghet. Nu sätts allas mod på prov. Både Jai och Maresi tvingas till att ta obekväma beslut för att göra det som de upplever vara rätt. Som läsare får man följa med flickorna i deras vardagssysslor, dialoger, riter och utmaningar genom Maresis ögon. Maresi är bokens berättare, och boken är skriven av henne för att Klostret aldrig ska glömma det hemska som skedde, och för att Maresi själv ska finna någon slags klarhet i alltihopa.

3.1.5 Intervju

Enligt King (2004) är intervju den vanligaste datainsamlingsmetoden inom kvalitativ forskning. Den kvalitativa intervjun strävar efter att få en förståelse för och beskriva meningen hos centrala teman i den

intervjuades livsvärld. Det vill säga den värld som påträffas i vardagslivet. (Kvale och Brinkmann, 2014, s.46). Metoden är tids- och energikrävande och förutsätter stor koncentration (King, 2004). Den som intervjuar behöver ha kunskap om det ämne som intervjun baserar sig på. Förutom att ha en stabil kunskapsgrund så måste intervjuaren också vara observant, och kunna tolka kroppsspråk, tonfall och ansiktsuttryck. (Kvale och Brinkmann, 2014, s. 46-47). King (2004) menar att det finns intervjuer av många olika slag. Med olika slags djup, längd och struktur, men att de alla har en gemensam komponent. Förhållandet mellan intervjuare och den som intervjuas. Intervjupersonen medverkar i valet av vilken riktning intervjun ska ta istället för att passivt svara på färdiga frågor . (King, 2004). Medan den kvantitativa intervjun har en hög grad av strukturering och standardisering så är den kvalitativa intervjun mycket friare (Hartman, 1998).

En halvstrukturerad intervju, som är den intervjuform som valdes för denna studie, innebär att man behåller en hög grad av standardisering, men lägre grad av strukturering. Det betyder att ett antal förutbestämda frågor ställs, men att den som intervjuas har möjligheten att formulera sig fritt. (Hartman, 1998). Den kvalitativa forskningsintervjun fokuserar på bestämda teman (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervjuerna kan variera i längd, stil och form, och respondenterna i antal. Intervjuerna kan ske gruppvis, individuellt, över telefon, internet eller ansikte mot ansikte (King, 2004). Eftersom läsupplevelser är personliga så valde jag att göra individuella, halvstrukturerade intervjuer, ansikte mot ansikte. Medan den kvantitativa intervjun utgår från ett färdigt, strukturerat schema där frågorna ställs i en viss ordning så använder sig den kvalitativa forskaren av en intervjuguide som stöd. Intervjuguiden skapas utgående från den litteratur som lästs inom forskningsområdet och samtal med personer med erfarenhet inom området. (King, 2004). I det här fallet tog intervjuguiden (se bilaga 3) sin form efter att de teoretiska ramarna fastställts, och de två böckerna om Maresi lästs och analyserats. Utöver detta så hölls en mejlkonversation (se bilaga 6)

mellan mig och Jolin Slotte[12] för att få en djupare förståelse för omarbetningen av Maresi till lättläst text. Guiden presenteras närmare i avsnittet om undersökningens genomförande.

3.1.6 Val och presentation av respondenter

Alla namn är fingerade och detaljer som vittnar om respondenternas egentliga identitet har valts bort i både presentation och resultatredovisning.

Då problemställningen är klar så behöver forskaren leta reda på den miljö som bäst lämpar sig för den problemställning man har (Ryen, 2004). Mötet med den lättlästa Maresi väckte mitt intresse för att få en uppfattning om elevers upplevelser av boken, vilket gjorde valet av miljö enkelt. I detta fall handlar det om elever i skolmiljö. Kvale och Brinkmann (2014) framhåller att man från början bör hålla det förväntade resultatet i sikte samt hur mycket tid som finns till förfogande. I detta fall ämnar det hela resultera i en pro gradu-avhandling och tiden för forskningen är begränsad. Transkriberingen av intervjuerna är tidskrävande, därför är det viktigt att fundera över antalet respondenter som krävs, för att ta reda på det som man behöver veta. (Kvale & Brinkmann, 2014).

Vid valet av respondenter som i denna studie handlar om elever i årskurs sju, bestämdes det i ett tidigt skede att fem intervjupersoner vore ett passligt antal för en pro gradu-avhandling av det här slaget. En kvalitativ undersökning kräver inte väldigt många individer. Anledningen till detta är att man vill nå in på djupet av individers upplevelser och föreställningar. I en kvalitativ undersökning söker man en bestämd kunskap och bör därför intervjua personer som kan ge den kunskapen. (Hartman, 1998, s. 255). Få respondenter ger forskaren möjlighet att vara mera noggrann under intervjutillfällena och i sin analysprocess (Kvale & Brinkmann, 2014). Larsson (2011) framhåller

[12] Jolin Slotte har återberättat Maresi i lättläst format.

att antalet intervjupersoner har att göra med djupet i analysen samt det faktum att ju flera individer som deltar, desto flera uppfattningar har möjlighet att komma med i studien. Eftersom denna studie består av två olika delar, av vilka den komparativa analysen är den mest centrala så fanns det varken tid eller utrymme för flera än fem respondenter. Som Larsson (2011) uttrycker det, kan ett för omfattande material leda till att analysen blir ytlig ifall tiden är knapp. Detta medför i sin tur att hela poängen med den kvalitativa undersökningen försvinner. Poängen med det krävande arbetet med intervjuer är att man ska upptäcka nya mönster och sätt att tänka, och det kräver en djupare analys. (Larsson, 2011). De elever som var tänkta att figurera som respondenter i studien skulle ha någon slags läsproblematik. Eleverna behövde vara i åldern 13-15 år eftersom det upplevs vara målgruppen för Turtschaninoffs berättelse om Maresi. Utöver detta så skulle intervjupersonerna också vara praktiskt tillgängliga (Hartman, 1998). Detta innebär att valet av respondenterna gjordes genom ett bekvämlighetsurval. Deltagandet i studien var frivilligt och de som valde att delta var fem flickor i årskurs sju. Då man gör ett urval av det här slaget kräver det att man har någon slags kännedom om de personer som kunde vara möjliga att undersöka vilket jag också hade. (Hartman, 1998).

Hanna

Hanna har finska som modersmål. Hon har gått i finskt dagis, finsk förskola och sedan också i finlandssvensk förskola för att lära sig svenska. Hon går i en skola med svenska som skolspråk. Hanna är bekant med lättlästa böcker och brukar välja det lättlästa alternativet om originalboken är väldigt lång. Hon läser en bok frivilligt cirka en gång i månaden, och anser att en bok ska vara spännande för att hon ska tycka att den är bra.

Maja

Maja har svenska som modersmål. Hon läser då hon har tid, och väljer ibland en bok framför smarttelefonen. Maja uppskattar böcker som innehåller spänning och romantik. Hon har inte alltid upplevt läsandet som lätt. Tidigare stammade hon på orden då hon skulle läsa högt i klassen, och läste inte heller så mycket på fritiden. Hon är bekant med lättlästa böcker, och berättar att hon under det senaste året har börjat tycka mycket mera om att läsa.

Milla

Milla är tvåspråkig och pratar svenska och finska. Hon upplever svenska som ganska lätt men att det alltid finns mera att lära sig. Ordet läsning får henne att tänka på stavning och visdom. Det lästes ofta för henne då hon var liten. Hon upplever att hon blivit bättre på att läsa under det senaste året, och att hennes intresse för läsning har vuxit sig allt större. Hon anser att en bra bok ska vara en sådan som inte blir långtråkig. Hon är bekant med lättlästa böcker.

Soraja

Soraja har persiska som modersmål men har alltid gått i finlandssvenskt daghem och skola. Hon kom till Finland som femåring. Föräldrarna läser mycket. När hon hör ordet läsning så tänker hon på att sitta bekvämt och läsa eller lyssna till någon som läser högt. Hon brukar inte läsa lättlästa böcker, men läser ibland på sin fritid. Soraja berättar att hon gillar skräckböcker och böcker som är äventyrligt spännande. Hon menar att en bra bok är en sådan som man inte vill lägga ifrån sig.

Tova

Tova har svenska som modersmål och anser att det är helt okej att läsa. Hennes föräldrar och hennes farmor läste mycket för henne då hon var liten. Hon tycker mera om att lyssna till böcker än att läsa själv. Hon

berättar att hon har mycket träningar vilket gör att hon inte hinner läsa så ofta. Hon tycker att det kan vara svårt att hitta intressanta böcker. Tova anser att en bra bok ska vara spännande och att det ska hända mycket.

3.2 Undersökningens genomförande och analys av data

I detta avsnitt presenteras undersökningens genomförande och den *komparativa litteratur analys* och *intervjuanalys* som studien bygger på. Avslutningsvis redogörs för *Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter*

Eftersom karaktärerna och miljön är de faktorer som berör läsaren mest valde jag att fokusera på dem. För att blåsa lite liv i studien önskades också en uppfattning om elevers upplevelser av den lättlästa Maresi. Det föll sig naturligt att intervjua elever om deras läsupplevelser.
Eftersom studien är av det kvalitativa slaget så saknar den hypotes. Den utgår från de problemformuleringar som tidigare beskrivits. Båda versionerna av Maresi samt elevintervjuer fungerar som datakällor för studien (Hartman, 1998).
Forskningsprocessen inleddes med läsning av båda versionerna av Maresi. Efter att ha tagit del av berättelsen och bildat en uppfattning om båda böckerna så väcktes ett intresse för lättläst litteratur. Jag bekantade mig med tidigare forskning om LL och insåg att utbudet är väldigt snävt, fastän efterfrågan är stor. Problemställningarna formulerades och ett syfte med studien tog form. Därefter följde en fördjupningsprocess av temat lättläst, samt litteraturens betydelse i skola och samhälle. Jag fick tips om en speciallärare som jag kunde kontakta angående de fem respondenter som behövdes för studien. Speciallläraren nämns inte vid namn eftersom deltagandet är konfidentiellt, och därför framgår inte heller vilken skola de intervjuade eleverna tillhör. Tack vare speciallläraren kom jag i kontakt med respondenterna för denna studie.

För att få vårdnadshavarnas godkännande skickades ett brev hem med eleverna (se bilaga 1). Vårdnadshavarnas samtycke krävs eftersom minderåriga formellt sett inte kan ta ansvar över om de ska delta eller inte (Ryen, 2004). Respondenterna fick ett brev (se bilaga 2) som innehöll ett tack för deras deltagande och information om vad det innebär, samt ett löfte om konfidentiellt deltagande. Respondenterna gavs två månader att läsa den lättlästa Maresi som består av 201 sidor. Under den tiden analyserades och jämfördes de två versionerna med fokus på karaktärsdjup och miljö. Jag beskriver valet av karaktärer samt analysprocessen mera ingående i avsnittet *komparativ litteraturanalys*. Jag räknade också ut LIX-värdet av 20 sidor ur den lättlästa Maresi med hjälp av LIX-räknaren. Värdet av dessa sidor stiger inte över 30 vilket bevisar att de har ett lågt läsbarhetsindex och kan anses vara mycket lättläst gällande meningslängd och andelen långa ord. Eftersom sidorna i boken inte skiljer sig väldigt mycket gällande meningslängd och antal långa ord, så kan man dra slutsatsen att LIX-värdet för hela boken befinner sig någonstans runt 30.

Efter att böckerna analyserats så inleddes arbetet med att utforma en intervjuguide (se bilaga 3) på basen av de teoretiska ramar samt de två skönlitterära verk som utgör grunden till studien. Mejlkonversationen med Jolin Slotte (se bilaga 6) gav ytterligare kunskap om arbetet med lättlästa texter. Poängen med guiden är att den ska täcka de teman som är relevanta för studien. I det här fallet elevernas upplevelser angående själva läsprocessen av den lättlästa Maresi samt karaktärer och miljö. Ledande frågor och frågor som innehåller flera frågor i en har undvikits. (King, 2004). Innan intervjutillfällena fick eleverna förbereda sig med hjälp av några övergripande stödfrågor (se bilaga 4). Detta för att skapa trygghet hos intervjupersonerna och ge dem en möjlighet att förbereda sig. Undersökningen gjordes i skolan som är en naturlig miljö för eleverna att vistas i (Kvale & Brinkmann, 2014; Ryen, 2004). De fem intervjuerna utfördes enskilt under två dagar inom samma vecka, och räckte cirka en halv timme var. Intervjuerna utfördes enskilt och inte i grupp eftersom de svar som en individ ger i en enskild intervju ofta

skiljer sig från de svar som hen skulle ge i en gruppintervju (Ryen, 2004).

Den kortaste intervjun var 23 minuter och den längsta 35 minuter. De följde ganska långt den guide som utarbetats inför intervjutillfällena. Innan den inledande frågan ställdes så informerades varje respondent om syftet med intervjun och om den tid som fanns till förfogande och påmindes om deras anonymitet i studien (Kvale och Brinkmann, 2014). Detta gjordes för att undvika korta svar på grund av att respondenterna kanske fort vill få intervjun överstökad eller tankar om att det är korta svar som önskas (King, 2004). Respondenterna påmindes också om att det inte existerar några rätt eller fel svar, utan att just deras personliga upplevelser är det relevanta för studien. Det här gjordes för att eleverna skulle känna att de befann sig i en trygg, fördomsfri situation (Justesen & Mik-Mayer, 2011, s. 54-55).

Intervjupersonerna informerades om att samtalet bandades in och att intervjuaren kommer att göra små anteckningar under samtalets gång. Respondenterna fick frågan om de kände sig redo innan själva intervjun började och ifall de hade några frågor. De första minuterna är avgörande för hur stämningen under intervjun kommer att vara och därför försökte jag skapa en så trygg och tillåtande stämning som möjligt (Kvale och Brinkmann, 2014). Intervjun inleddes med en öppnande enkel fråga om tankar kring läsning. Kvale och Brinkmann (2014) menar att en halvstrukturerad intervju ger möjligheten att förändra frågornas form och ordningsföljd ifall man till exempel behöver följa upp ett specifikt svar, vilket skedde under flera tillfällen under intervjuernas gång.
Alla intervjuer avslutades med en fråga om de som intervjuades hade något de ville tillägga (Kvale & Brinkmann, 2014). Ryen (2004, s. 56) menar att bandspelare tillsammans med anteckningar är en väg att gå för att få med precis allt från intervjun. Efter intervjuerna förbereddes materialet för transkribering. Enligt Kvale och Brinkmann (2014) handlar transkriberingsprocessen om att översätta en muntlig diskurs

till en skriftlig. Hur själva analysarbetet av intervjuerna förlöpte beskrivs närmare i avsnittet *intervjuanalys.*

3.2.1 Komparativ litteraturanalys

Som stöd för analysen utgick jag från Holmberg och Ohlssons (1999), Heiths (2006) och Hoorn och Konijns (2003).
Komparativ analys innebär att man låter behovet av att jämföra skillnader och likheter styra analysarbetet. Man försöker hitta så stora skillnader man kan i vissa faser för att finna det som är gemensamt för stora områden, men också för att snabbt hitta viktiga skillnader. Dessa skillnader utgör kategorierna (Larsson, 2011.) Böckerna lästes först en gång innan jag bestämde mig för att skriva avhandlingen. Den första läsningen var estetisk vilket innebär att läsaren genomlever stämningar och situationer i texten. Läsaren söker något som har personlig betydelse. Under denna läsprocess påverkar de individuella erfarenheterna upplevelsen av texten. (Ingemansson, 2016).

Därefter lästes böckerna en gång till med en extra tanke på karaktärsdjup och miljö samt skillnader i språk och struktur. Viktiga textstycken och tankar antecknades. Enligt Ingemansson (2016) så innebär djupläsning alltid omläsning. Läsningen sker då med frågor i huvudet. Frågor som har ett särskilt syfte. (Ingemansson, 2016).
Syftet i det här läget handlar om att fokusera på hur karaktärer och miljö beskrivs i bägge böcker samt hur böckerna skiljer sig åt gällande struktur och språk. (Ingemansson, 2016). Genom att sammanfatta berättelsen om Maresi, och återberätta den så utvecklades en förståelse för innehållet och gjorde valet av karaktärer lättare. Jag valde att fokusera på de två huvudpersonerna i berättelsen, Maresi och Jai. Maresi är bokens berättare och Jai är den som berättelsen kretsar kring.
Tredje gången lästes böckerna genom efferent läsning. Vilket betyder att läsaren ställer sig utanför den skrivna berättelsen för att kunna analysera samt kritiskt granska texten ur olika perspektiv

(Ingemansson, 2016). Det som berörde de valda karaktärerna och miljön plockades ut ur texten. Eftersom det innebar att skriva av de relevanta delarna var denna process mycket tidskrävande. Under forskningsprocessen hade jag tillgång till en pdf-version av den lättlästa Maresi. Det besparade mig en hel del tid eftersom de relevanta textstyckena kunde klippas ut och klistras in i ett nytt word-dokument. Alla stycken placerades in i tre övergripande kategorier: Jai, Maresi och miljö. Dessa tre karaktärer gick naturligt in i varandra eftersom miljön är en del av karaktärerna, och det är Maresi som beskriver Jai ur sitt perspektiv. Det kategoriserade materialet skrevs ut och lästes flera gånger. Skillnader och likheter kodades enligt färgerna blå och röd (Powell-Taylor & Renner, 2003). Detta arbete resulterade i att de övergripande kategorierna delades in i underkategorier som befäste skillnader och likheter mellan de två litterära verken. Dessa presenteras i kapitel fyra. Direkta, utvalda citat ur de båda böckerna kommer att finnas med i sin helhet i resultatdelen för att förtydliga de skillnader som uppmärksammas.

3.2.2 Intervjuanalys

Insamlat data har analyserats utgående från de kvalitativa analyser som presenteras i Larsson (2011), Hartman (1998), Powell-Taylor och Renner (2003), Ryen (2004) och Kvale och Brinkmann (2014). Ryen (2004) anser att analysarbetet börjar redan med den första intervjun. Larsson (2011, s. 20) menar att det är själva bearbetningen av intervjuerna som kallas kvalitativ analys, och avsikten är att hitta kvalitativt skilda kategorier inom vilka uppfattningarna kan beskrivas. I analysarbetet av intervjuerna i denna studie delades Ryens (2004) tanke om att insamlingen av datamaterial, analys och tolkning inte är en rad moment som följer på varandra, utan en ringdans där alla stadier samspelar med varandra. Ryen (2004, s. 107) motiverar sitt påstående genom att förklara att under varje ny intervju så deltar forskaren i en dialog mellan teori, eventuella tidigare intervjuer och den pågående

intervjun. I enlighet med Larsson (2011, s. 36) och Powell-Taylor och Renner (2003) skrevs intervjuerna ut ordagrant i sin helhet. Enligt Powell-Taylor och Renner (2003) kan man välja att organisera respondenternas svar under varje fråga man ställt för att sedan jämföra likheter och skillnader mellan dem.

Samtliga svar skrevs således in under de olika intervjufrågorna. De olika respondenterna tilldelades nya namn och en personlig färg. Svaren skrevs sedan ner i den färg som respondenten tilldelats. Powell-Taylor och Renner (2003) betonar att analysen av kvalitativ data kräver att man läser om materialet flera gånger samtidigt som man antecknar de tankar som dyker upp. De transkriberade texterna lästes därför om flera gånger och efter noga övervägande ströks de delar som inte hörde ihop med studiens syfte. Genom de mönster, idéer och tankar som hängde ihop delades respondenternas svar in i textstycken och uppfattningar som tillhörde samma kategori (Larsson, 2011, Powell-Taylor & Renner, 2003). Detta utfördes genom att kopiera delar av data elektroniskt och sedan hänföra dem till olika kategorier (Ryen, 2004). I detta fall handlade det om kategorier som: *Jai, Maresi, miljö, upplevelse av själva läsningen, budskap, övrigt.*

Kategorierna bör enligt Powell-Taylor och Renner (2003) utgå ifrån de teoretiska ramar som omsluter studien. De ska inte heller överlappa varandra (Ryen, 2004). De svar som inte passade in i någon kategori alls analyserades också (Larsson, 2011, s. 20). De olika kategorierna och deras svar lästes om många gånger. Kategorierna granskades ur ett metaperspektiv och huvudpoängerna antecknades och fördes samman till de resultat som presenteras i kapitel fyra (Powell-Taylor & Renner, 2003). Resultatdelen innehåller citat för att förtydliga uppfattningen om att de baserar sig på riktiga samtal och för att klargöra och komplettera den övriga texten (Powell-Taylor & Renner, 2003.) Långa citat har tagits med i de fall där de ansetts vara nödvändiga för att förtydliga en poäng (Larsson, 2011). Eftersom intervjuerna medverkar i en offentlig

avhandling så har pauser, emotionella uttryck och betoningar i uttal lämnats bort (Kvale & Brinkmann, 2014).

3.2.3 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter

I stora drag handlar trovärdighet om undersökningsresultaten verkligen svarar på forskningsfrågan. Tillförlitligheten frågar oss om studien kan upprepas och om resultaten då vore de samma? Detta betyder att en undersökning kan vara mycket tillförlitlig utan att den för den skull behöver ha hög trovärdighet. (Justesen, Mik-Mayer, 2011). Golafshani (2003) lyfter fram att man i kvantitativa studier behandlar trovärdighet (validitet) och tillförlitlighet (reliabilitet) som separata begrepp, medan man i kvalitativa studier använder sig av terminologi som omfattar båda begreppen. Dessa är trovärdighet, överförbarhet och tillförlitlighet.
Alla tre begrepp syftar på om studien undersöker det som den påstår sig undersöka. Forskarens hantverksskicklighet och analytiska förmåga spelar en stor roll gällande trovärdigheten. Det handlar inte bara om den valda metoden, kvaliteten på intervjuerna, utskrifterna eller begreppsbildningen. Det är viktigt att de teoretiska ramarna omsluter studiens resultat på ett ändamålsenligt sätt, och härledningen från teori till forskningsfrågor bör vara logisk. Att validera handlar också om att ifrågasätta. (Kvale & Brinkmann, 2014).

Ett sätt att höja tillförlitligheten är att använda bandspelare under intervjuerna och på så sätt undvika att påverka data (Ryen, 2004). Enligt Kvale och Brinkmann (2014) är ett annat sätt att göra en studie mera tillförlitlig, att låta flera än en person skriva ut och analysera datamaterialet. Ifall resultaten bedöms trovärdiga och tillförlitliga så återstår frågan ifall resultaten kan överföras till andra undersökningspersoner, sammanhang och situationer. En humanistisk uppfattning är att varje situation är unik. Cho och Trent (2006) föreslår

en inkluderande helhet när det gäller trovärdighet (validitet) i kvalitativ forskning genom att reflektera över vad som är specifikt för den aktuella studien.

Tonvikten ligger på både teori och praktik. Cho och Trent (2006) delar upp kvalitativ forskning i delar med olika ändamål. När det gäller kvalitativ forskning med ett beskrivande ändamål handlar det om att uttrycka de unika perspektiv som konstruerats av individer inom ett visst sammanhang. Den beskrivande texten bör fungera i harmoni med de analytiska tolkningarna. När man bedömer trovärdigheten i en studie med beskrivande syfte, som denna studie, behöver man utgå från ett helhetsperspektiv. Detta eftersom förståelsen för en verklighet i ett visst sammanhang under en viss tid blir bättre ur ett holistiskt perspektiv. Det är forskarens sätt att tolka och förstå den teoretiska ramen för studien, insamlat data, samt förmåga att presentera och beskriva resultaten som är det väsentliga i avgörandet om hur trovärdig en beskrivande studie uppfattas vara. Syftet och målen med studien bör vara tydliga. (Cho & Trent, 2006).

Forskaren i en intervjustudie är en berättare som talar för någon annan. Före intervjuerna behöver forskaren se till att alla parter är medvetna om hur resultaten kommer att användas, och ifall de kommer att publiceras. (Kvale & Brinkmann, 2014). Denna information kunde respondenterna och deras vårdnadshavare ta del av i samtyckesbrevet (se bilaga 1) och brevet till respondenterna (se bilaga 2). För att respektera respondenternas privatliv så bör man använda sig av fingerade namn och ibland även förändringar i deras egenskaper utan att ändra på den kunskap som förmedlas. (Kvale & Brinkmann, 2014). Läsaren ska inte kunna känna igen lokalitet och identitet. Intervjupersonernas riktiga namn spelades inte in under intervjutillfällena. Fingerade namn figurerade redan i transkriberingen av intervjuerna (Ryen, 2004, s. 157). Jolin Slotte citeras med namn, vilket hon själv har godkänt skriftligt via e-post. Det är upp till var och en att bestämma om hen vill delta i en undersökning, och då intervjupersonerna är minderåriga så kräver studien vårdnadshavarnas

samtycke. Ett samtyckesbrev sändes därför till respondenternas vårdnadshavare (Ryen, 2004). Enligt Kylén (2004) bör fakta kunna kontrolleras och bevisas sanna eller falska, medan kvaliteten hos data som bearbetas och presenteras i en kvalitativ intervju påverkas av intervjuarens kunskaper inom ämnet samt färdigheter under forskningsprocessen. Detta stöder Cho och Trents (2006) argument för att det är forskarens förmåga att behandla och beskriva data som avgör studiens kvalitet och trovärdighet.

4. Resultatredovisning

I detta kapitel presenteras de resultat som svarar på avhandlingens forskningsfrågor som lyder: Vilka skillnader beträffande karaktärsdjup och miljö kan skönjas mellan LL-adaptionen och originalversionen av romanen Maresi? Och: Hurdana är elevers upplevelser av den lättlästa versionen av Maresi? I den första delen av resultatredovisningen så ligger fokus på bokens huvudkaraktärer Maresi och Jai samt den fysiska och sociala miljö de befinner sig i. Den andra delen skildrar elevers upplevelser av och tankar om den lättlästa Maresi.

4.1 Karaktärsdjup och miljö

För att förtydliga de skillnader som finns gällande *karaktärsdjup* så har jag valt att fokusera på huvudpersonernas *yttre* och *inre* egenskaper. Jag kommer även att redogöra för karaktärernas relationer eftersom de berättar mycket om vilka karaktärerna är. För att klargöra de skillnader som framkommit gällande *miljön* så har jag valt att ta fasta på *tidpunkt för berättelsen* samt *fysisk* och *social* miljö. Hänvisningar till den

lättlästa versionen kommer att ske genom förkortningen LL och hänvisningar till originalverket går under benämningen originalet.

4.1.1 Yttre egenskaper

En karaktärs yttre egenskaper handlar om karaktärens utseende.
Den lättlästa versionen innehåller inte lika många situationer som originalet där en annan karaktär beskriver Maresis eller Jais inre och yttre egenskaper. Det är viktigt att förhålla sig kritisk till trovärdigheten hos den som beskriver en karaktärs egenskaper.
Eftersom det är Maresi som är berättaren i båda böckerna, så handlar det om direkt karakterisering och det är därför hennes trovärdighet som bedöms. Redan i inledningen av originalboken (s. 7) så får läsaren veta att syster O har sagt att det är mycket viktigt att det är just Maresi som skriver ner vad som hände eftersom andrahandsberättelser inte är att lita på. Denna information saknas i den lättlästa versionen, fastän den i slutet berättar att syster O har övertalat henne till att skriva ner sin berättelse. Den lättlästa versionen informerar ändå läsaren om att Maresi skriver om sina egna minnen och upplevelser, samt att hennes berättelse kommer att bli en bok som ska få plats i klostrets bibliotek. Det här är information som ger Maresi trovärdighet och gör henne till en pålitlig berättare.

Maresi, utseende

Ingen av böckerna berättar så mycket om Maresis yttre egenskaper. Hon finns däremot illustrerad på pärmen till de två böcker som använts i denna studie (pocketversionen av Maresi har ingen illustration av Maresi på pärmen). På bilderna är hon söt med långt rödbrunt hår. Hon ser en aning yngre ut på pärmen till den LL-versionen. Både i originalet (s. 31) och i den lättlästa versionen (s. 45) hittas en beskrivning om hennes utseende. *"En lock av mitt bruna hår hade fallit fram under*

huvudduken" (originalet), *"En lock av mitt hår hade fallit fram under huvudduken…"* (LL).

Jai, utseende

Jai är bokens andra huvudkaraktär. Både i originalboken (s. 14) och den LL-versionen (s. 22) beskrivs Jai, då hon anländer till ön, som en liten och mager flicka med ljust, trassligt hår iklädd ett rakt ärmlöst plagg som i originalboken definieras som *särk* och i den LL-versionen som *klänning*. *Hon bar en rak brun ärmlös särk och under den en skjorta som kanske en gång varit vit* (Originalet, s. 14). *Hon var klädd i en rak brun ärmlös klänning. Under klänningen hade hon en smutsig skjorta* (LL, s. 22). I jämförelse med originalbokens beskrivning om en "skjorta som kanske en gång varit vit" så är den LL-versionen mera tydlig genom att beskriva den som smutsig. Båda böckerna berättar om en scen där Maresi konstaterar att Jai ser ut att vara ett eller två år äldre än vad hon själv är. Maresi är själv tretton år. Den LL-versionen (s. 24) beskriver Jai som blek och tyst då hon kommer till novisernas hus. Originalboken ger en mera målande beskrivning av hur Maresi ser henne.

> Hennes hy var ljusare än de flestas, men jag kunde också se att hon var blek. Huden under ögonen var tunn och mörk, nästan purpurfärgad. Som violernas blad om våren. Hon sade heller ingenting, svarade inte på en endaste fråga utan såg sig bara omkring. (Originalboken, s. 17).

I originalboken (s. 25, s. 82) berättar Maresi att hon överraskas av Jais djupa röst och beskriver hennes skratt som ljust med tanke på hennes mörka röst. De är två beskrivningar som inte hittas i den LL-versionen. I originalboken (s. 87) och i LL-versionen (s. 93) får man reda på att Jai har bruna ögon. Originalboken (s. 87) beskriver också att Jai har markerade ögonbryn. Båda böckerna berättar att Jai har fula ärr över hela ryggen.

4.1.2 Inre egenskaper

En karaktärs inre egenskaper innefattar personlighet, beteende och agerande samt känslor. Som analyserande läsare får man en uppfattning om en fiktiv karaktärs inre egenskaper genom att analysera karaktärens repliker, beteende, relationer och den miljö som karaktären befinner sig i. Originalboken innehåller flera situationer där en annan karaktär beskriver Maresis inre egenskaper. Den lättlästa versionen innehåller ett fåtal tillfällen där någon annan karaktär säger något om Maresis inre egenskaper. När det gäller Jai så beskrivs både hennes yttre och inre egenskaper till största delen av berättaren i texten. I de fall där Jai berättar något om sig själv så är det ändå Maresi som återger dialogen.

Personlighet

Originalboken beskriver Maresis kärlek till mat på flera olika ställen (t.ex. på s. 22, s. 23, s. 37, s. 38 och s. 72) till skillnad från den lättlästa versionen som endast beskriver att Maresi tycker om maten som syster Ers tillagar (LL, s. 30) och att hon säger att ifall de där hemma skulle höra hur bra maten på ön är så skulle de aldrig tro henne (LL, s. 35) vilket också finns med i originalboken (s. 22).

> Du kommer att bli förvånad över hur väl vi äter här. När jag först hörde att vi får kött eller fisk till kvällsvarden varje dag skrattade jag. Jag tog det som ett gott skämt. Men det är inget skämt. Mest blir det fisk eller kött från våra egna getter. (Originalet, s. 22).

> "Du skulle se Maresi under höstfrukostarna", sade Ennike. "När de bakar Nadumbröd i köket, fullt av nötter och frön, då står Maresi vid Härdhusets dörr först av alla och snusar som en hungrig hund. Då får vi ost och klarrött nirnbärsmos till."
> (Originalet, s. 37).

Maresis kärlek till mat kommer också fram genom en konversation mellan Maresi, Jai och Ennike. Ennikes beskrivning av Maresis aptit saknas i den lättlästa versionen.
I båda versionerna berättar Maresi om att hon ofta gjorde bort sig och fick skäll då hon precis hade kommit till slottet, men att hon sedan dess fått mera kunskap och egna uppgifter att ta hand om.

> De lydde mig allesammans. Det är lustigt att tänka på hur det var när jag kom hit och ständigt gjorde bort mig och ingen någonsin skulle ha gjort som jag sade…(Originalet, s. 17).

> Det är lustigt att tänka på hur jag har förändrats i klostret.
> Nu är jag äldre och vet hur man ska bete sig.
> När jag kom till klostret var jag slarvig
> och gjorde bort mig hela tiden. (LL, s. 25).

Maresis längtan efter kunskap och kärlek till böcker beskrivs ungefär lika ingående i båda böckerna. Båda berättar hur Maresi glömmer tid och rum medan hon läser och hur hon allra helst spenderar all sin lediga tid i skattkammaren. Maresi älskar lektionerna som hålls av syster O. Båda böckerna beskriver henne som en aktiv och engagerad elev (Originalboken, s. 40, LL-versionen, s. 51.) Originalet (s. 42) berättar att Maresi gärna vill att syster O och de övriga på ön ska se hur mycket hon kan, och att det är viktigt för henne att framstå som kunnig. Detta framgår inte lika tydligt i den lättlästa versionen. I originalberättelsen (s. 44) beskriver Ennike Maresi som *en som kan suga i sig kunskap som en svamp hela dagarna*, medan det i den LL-versionen (s. 54) är Maresi själv som säger att hon tycker att det är spännande att lära sig något nytt varje dag.

När det är dags för skördeveckan och för noviserna att samla den röda färgen som blodsnäckorna innehåller så känner sig Maresi i originalboken (s. 54) lite nedstämd över att inte kunna delta i några lektioner, läsa i skattkammaren eller få delta i några måltider i Härdhuset. Men hon känner också glädje över att få göra något

tillsammans med de övriga på ön eftersom hon älskar när alla är samlade (Originalet, s. 54.) I den LL-versionen (s. 65) uttrycker Maresi endast att skördeveckan innebär att hon inte skulle få läsa på en vecka. I originalboken (s. 52) berättar Maresi om hur hon ibland tänker på hur det silver som finns på ön skulle kunna hjälpa hennes familj, och hela hennes hemby ifall hon en dag återvände till den. Detta finns inte med i den lättlästa Maresi. Originalboken förmedlar en tydligare känsla av att Maresi bryr sig väldigt mycket om sina nära och kära, och att hennes relationer är mycket viktiga för henne.

Originalboken (s. 46-47) innehåller ett stycke där Maresi berättar att hon tror att Jai nog inte tidigare blivit utsatt för så mycket fysiskt arbete innan hon kom till ön. Hon beskriver Jai som svag och att hon inte orkar bära mera än en halvfull spann vatten, men att hon utför allt arbete utan att klaga. Maresi berättar att Jai är mycket tyst av sig men att hon drömmer mardrömmar om nätterna och kastar sig av och an och säger namnet Unai om och om igen. I den LL-versionen saknas beskrivningen om att Jai skulle vara svag. Båda böckerna beskriver Jai som snabblärd, flitig och tystlåten.

> Jai lärde sig snabbt hur vardagen såg ut i klostret. Jag behövde bara visa henne något en gång och sedan kom hon ihåg det. Jai förde sina kärl till diskrummet när hon ätit färdigt, hon offrade bröd, hon förde kläder till tvättning och hon läste sina läxor. (LL, s. 57).

> Jai lärde sig Klostrets dagar mycket snabbt. Jag behövde bara visa henne något en gång så kom hon ihåg det. Hon förde sina kärl till diskrummet när hon ätit färdigt, hon offrade sitt bröd åt Havva, hon förde sina kläder till Kroppens fröjd för tvättning och hon läste de texter syster O gav henne varje kväll. (Originalet, s. 46).

Båda versionerna beskriver hur Jai berättar om att hennes storasyster Unai var en lydig och god dotter medan hon själv tyckte att det var svårt att vara lydig då de behandlades så illa av sin far. Jai försökte ändå vara en lydig dotter för sin storasysters skull.

Beteende och agerande

Originalversionen (s. 23) innehåller ett stycke där Maresi berättar om att hon inte kunde motstå att slicka på en dörr som doftade bröd under sin första tid i klostret. Detta informerar läsaren om att Maresi är en nyfiken själ som har genomgått en personlig utveckling sedan hon kom till klostret. Hon har också blivit äldre. I originalboken (s. 49) och den LL-versionen (s. 61) berättar Ennike åt Maresi att Jai har varit med om något fruktansvärt. Jai oroar sig mycket för om det finns män på ön (LL, s. 27, Originalet, s. 18). Denna oro är ständigt närvarande i båda böckerna och färgar av sig på Jais beteende som beskrivs i början som mycket skyggt och oroligt.

Följande utdrag ur originalboken beskriver att det som Maresi gör, egentligen är något olovligt eftersom hon smyger iväg när ingen syster ser, vilket inte framkommer i den LL-versionen.

> Något hindrade mig från att gå till Novisernas hus och lägga mig. Jag kände att jag behövde se horisonten, behöva andas ensamhet. Jag slank iväg i skuggorna när ingen syster såg, öppnade Getporten och gick upp för bergssluttningen. (Originalet, s. 129).

> Jag var trött, men ville inte ännu gå till Novisernas hus. Jag visste att jag inte skulle få sömn och bestämde mig för att gå ut. Jag slank iväg i skuggorna, öppnade Getporten och gick upp för berget. (LL, s. 135-136).

Då Maresi går tillbaka till Klostret så berättar båda böckerna att hon stänger Getporten, men originalboken (s. 132) innehåller också ett stycke där Maresi uppger att hon inte kan minnas om hon kom ihåg att regla porten eller inte. Detta ger berättelsen ett intressant tillägg eftersom Jais far och hans män lyckas ta sig in till klostergården morgonen därpå. Som läsare av originalboken kan man då tänka sig att Maresi kanske glömde regla porten medan man som läsare av den LL-versionen endast får veta att Maresi stängde porten (LL, s. 149).

Då männen lyckas ta sig till klostret så hjälps Maresi och Jai åt för att föra smånoviserna i säkerhet. Vetskapen om att männen befinner sig på ön får Jai att känna stor skuld. Båda böckerna berättar om hur hon ber Maresi om att få överlämna sig själv till sin far så att de andra kanske skonas. Den LL-versionen (s. 154) beskriver att Jai går av och an i den krypta de befinner sig i och originalboken (s. 146) innehåller ett tillägg om att Jais blick är vild och att hennes händer är hårt knutna. När hon i originalboken (s. 146) ber Maresi om att få gå så ler hon *ett förfärligt leende utan hopp*. Maresi övertalar Jai att stanna i kryptan med smånoviserna medan hon själv tar sig upp för att se efter vad Jais far och hans män gör med deras vänner och systrar.
Det slutar med att Jais skuldkänslor tar över och hon överlämnar sig själv till sin far. I originalet (s. 169) tänker Maresi att det är hennes fel att Jai har gett upp. En tanke som inte finns med i den LL-versionen.

För att hinna ikapp Jai och hennes far i originalboken (s. 169) som är på väg bort mot skeppet är Maresi tvungen att hoppa från ett högt tak. Hon tvekar inte eftersom viljan att rädda Jai är stark. Hon tappar andan då hon landar på gården, rullar runt och kippar efter syre. Maresi kan höra Haggans röst som viskar hennes namn. Den LL-versionen beskriver händelsen med att Maresi hoppar ner på marken och springer så hårt hon kan för att hinna fram innan det är för sent. Den LL-versionen nämner ingenting om det höga fallet eller Haggan, vilket gör att händelsen inte uppfattas som lika dramatisk.

Följande två beskrivningar av samma händelse skiljer sig åt eftersom originalbokens beskrivning är mera abstrakt. I originalboken sker knuffen i tysthet medan den LL-versionen berättar att Jai ger ifrån sig ett ursinnigt vrål i samma stund som hon knuffar sin far. Pappans namn Sarjan nämns inte i den LL-versionen.

> En hastig rörelse, armar starka av klosterarbete. En knuff, en enda. Välriktad. Sarjans förvånade ansikte då han tumlade över muren, precis där

> den slitits sönder av fallande stenar under vår framkallade storm. (Originalet, s. 170).

> Jai vände sig mot sin far, som nu stod med ryggen mot henne. Hon höjde sina armar mot honom. Jais far var mycket större än hon, men han hade inte väntat sig något motstånd. Med ett ursinnigt vrål knuffade Jai till sin far. Han tappade balansen. Jag höll andan och såg hur han snubblade över den låga muren. (LL-versionen, s. 174).

Dessa citat beskriver Jais agerande genast efter att hon har knuffat sin pappa över muren, en handling som bevisar att hon övervunnit sin rädsla för honom. Denna handling är också ett exempel på en ond handling som ändå accepteras av läsaren.

> Jai såg inte ner. Hon synade sina händer noga. Förundrat. Sedan med växande insikt. Hon sträckte ut händerna framför sig, höll dem som om hon ville få dem så långt bort från sin kropp som möjligt. (Originalet, s. 170).

> Jai tittade på sina händer. Som om hon inte trodde att det var möjligt. (LL-versionen, s. 175-176).

Det faktum att Maresi tolkar det som att Jai först förundrat synar sina händer och sedan försöker hålla bort dem så långt från kroppen som möjligt, ger läsaren en känsla av att hon först är häpen över att hon fysiskt klarat av att knuffa honom och att hon sedan chockas över att hennes händer orsakat sin fars död. Den LL-versionen innehåller endast Jais häpnad över det hon precis fullbordat. Det är upp till läsaren att avgöra om häpnaden har att göra med hennes fysiska förmåga, själva vållandet av pappans död, eller både och.

Känslor

Medan Maresi fasar för Haggans ständiga närvaro och vilja att dra med sig Maresi ner i mörkret, så handlar Jais rädsla om hennes far.

> Jai hade kommit till sans, men hon var så blek att jag var rädd att hon när som helst skulle svimma igen. Hon skalv inte. Hon var helt stilla, som en mus inför en stor hungrig katt, en mus som mot bättre vetande hoppas att katten ska förlora intresset om hon inte rör på sig alls. (Originalet, s. 114).
>
> Jai hade vaknat upp, men hon var så blek, att jag var rädd att hon skulle svimma igen. (LL-versionen, s. 121).
>
> Jag kunde inte röra mig. Om jag rörde mig skulle hon hitta mig...Jag ville inte stå stilla och fläta. Nu när vinet förjagat min förlamning ville jag fly. Fly från skeppet, fly från Haggan, springa upp i bergen och gömma mig. Mina händer darrade då jag började fläta. (Originalet, s. 116).
>
> Jag kunde inte röra mig. Om jag rörde mig, skulle Haggan hitta mig. Haggan skulle ta mig. (LL-versionen, s. 122-123).

Ovanstående citat beskriver Maresis egen rädsla och hennes uppfattning av Jais reaktion under den försvarsrit som alla på ön utför när Jais fars skepp närmar sig ön. Citaten ur originalboken innehåller till skillnad från den lättlästa versionen en metafor samt mera detaljerade och målande beskrivningar av karaktärernas känslor och beteenden.

Maresi beskriver Jais reaktion på vetskapen om att hennes mor lever på följande sätt i originalet: *Hon såg inte längre ut som den Jai jag kände. Ögonen var vilda av glädje* (Originalboken, s. 171) och så här: *Då är hon fri nu. Hon är äntligen fri. Jai log. Sedan såg hon allvarlig ut igen* (LL-versionen, s. 177) , i den lättlästa versionen.
Originalboken beskriver ett starkare känslouttryck än vad den LL-versionen gör. Jais reaktion i originalboken berättar för läsaren att oron för modern präglat hela hennes tillvaro vilket inte framkommer i den lättlästa versionen.

Båda böckerna berättar om hur Maresi klandrar sig själv för att de onda männen hittar smånovisernas gömställe (Originalet, s. 175, LL, s. 180). Originalboken beskriver hur Maresi ser en av männen dra fram lilla Heo

som står Maresi väldigt nära och hur han pressar in handen mellan hennes ben (Originalboken, s. 175). Denna händelse får Maresi att agera, men hon är skräckslagen och alla rörelser fram mot männen är långsammare än hon önskat.

> Inte ens då jag såg Heo i fara kunde jag rusa fram för att hjälpa henne. Långsamt gick det, långsamt hukade jag mig och tvingade mig genom hålet i porten. Reste mig med ben som knappt bar. (Originalet, s. 175).

Maresi går fram till den man som håller i Heo som sticker en kniv i Maresi. Den del som involverar mannen och Heo saknas i den LL-versionen. Maresis rädsla för både Haggan och männen beskrivs mera ingående i originalboken. Båda böckerna ger läsaren budskapet om att både Jai och Maresi till slut trotsar sina egna rädslor och offrar sig för sina näras skull. Bägge böcker ger också bilden av att både Jai och Maresi har förändrats som karaktärer under berättelsens lopp och är således dynamiska och inte statiska.

4.1.3 Relationer

Som läsare får man reda på mycket om en karaktärs beteende, känslor och personlighet genom att analysera karaktärens relationer med andra karaktärer.

En av de viktigaste händelserna i berättelsen är då Jai berättar för Maresi om det fruktansvärda hon varit med om innan hon kom till Menos. Denna händelse är ett bevis på att Jai litar på Maresi och att de har kommit varandra mycket nära.

> Varje natt när jag ska sova ligger jag och känner det hon kände. Hur munnen fylls med jord. Hur sten och mull tynger ner mina lungor, hur näsan täpps igen. Hur jag snart inte kan andas alls, hur jag långsamt kvävs till döds medan min familj ser på, medan min älskade syster ser på och

> ingenting gör för att rädda mig. Varje natt är jag hon, Maresi, varje natt är jag Unai. (Originalet, s. 67).

> Jag tänker på hur det måste ha känts, Maresi, viskade Jai. Varje natt när jag ska sova ligger jag stilla och känner det hon kände. Hur munnen fylls med jord. Hur sten och mull tynger ner mina lungor, hur näsan täpps igen. Hur jag snart inte kan andas alls. Hur jag långsamt kvävs till döds medan min familj ser på. (LL-versionen, s. 77).

Stycket: *medan min älskade syster ser på och ingenting gör för att rädda mig. Varje natt är jag hon, Maresi, varje natt är jag Unai.* (Originalboken, s. 67) saknas i den LL-versionen. Stycket vittnar om att Jai känner skuld för att hon inte gjorde något för att rädda sin storasyster, och att hennes storasyster var väldigt viktig för henne.

> En djupröd fläck spred sig på linnelakanet under Jais händer. Jag flämtade till då jag såg att det inte var tyget hon satt och stack nålen i. Det var sin vänstra hand hon om och om igen högg med nålens vassa spets. När jag höll tillbaka hennes händer fräste hon åt mig som ett skadar djur. (Originalet, s. 91).

Citatet ovan är en del av den scen i originaltexten där alla noviser samlas för den stora vårtvätten då alla textilier på ön ska tvättas och lappas. Jai och Maresi sitter bredvid varandra och lappar revor i linnelakan då Maresi tar mod till sig och ber Jai berätta om sin syster som dödats av deras far. Samma samtal äger rum också i den lättlästa versionen, men det sker efter en lektion. Eftersom passagen om vårtvätten inte finns med i den lättlästa Maresi så finns det inte heller någon nål för Jai att sticka sig med. I den LL-versionen är även Maresis reaktion en aning mildare.

> Jag tittade på Jai och märkte att hon knutit sin hand.
> Hon hade knutit handen så hårt
> att naglarna borrade sig in i huden.
> Jais hand blödde och jag försökte ta den i min,
> men hon fräste åt mig som ett skadat djur. (LL, s. 95).

Originalboken (s. 85-86) innehåller också ett stycke där Jai berättar om hur hon och Unai brukade sitta uppe på taket tillsammans efter att alla dagssysslor blivit gjorda och skratta medan solen gick ner. Hon berättar också att den bästa stunden på dygnet var då hon och Unai kröp ner i sin gemensamma säng efter att de hjälpt varandra att ta ner sina hårhättor (Originalet, s. 85).

> När vi väl låg till sängs brukade Unai tala om för mig vad jag gjort väl under dagen, och vad jag kunde bättra på. Samtidigt masserade hon min hårbotten som värkte efter att håret varit så hårt draget under dagen. Unai ville verkligen att jag skulle bli en god kvinna...Och jag ville det så gärna, men inte för hans skull utan för hennes. Jag hade gjort vad som helst som Unai bett mig om. Men det var svårt för mig att vara lika foglig som hon. (Originalet, s. 86).

Det här citatet beskriver en intim del av Jais vardag innan hon kom till Menos, vilket läsaren inte får ta del av i den LL-versionen. Den lättlästa versionen (s. 90) berättar liksom Originalboken att Unai ville att Jai skulle bli en kvinna som följer traditioner och är lydig. Jai berättar: *Och jag ville det så gärna, men inte för fars skull, utan för Unais* (LL, s. 90). Jais relation till sin syster beskrivs mera ingående i originalversionen eftersom den berättar mera om tiden innan Jai kom till klostret.

Båda böckerna beskriver Jai och Maresis relation som mycket nära. Det framkommer tydligt att Maresi snabbt blir Jais trygghet i Klostret.

> Det var som om min osäkerhet, min svaghet, gjorde Jai starkare. Hon började prata med andra noviser än bara mig och Ennike och slutade vara så självutplånande. Jag vet inte, kanske måste hon bli stark för att jag var svag? För att orka bära mig, en stund? Hon frågade aldrig något. Men hon hjälpte mig, då mörkret tätnade. (Originalet, s. 102).

> Jai var den enda jag lät komma nära. Hon frågade aldrig något, men hon hjälpte mig. Jai var alltid vid min sida. Hon drog mig ut i solen och pratade försiktigt med mig. (LL-versionen, s. 107).

Citaten vittnar om att Maresi och Jai är mycket goda vänner och det har inte hittats några betydande skillnader gällande deras relation. Originalboken berättar mera om Maresis relation till de övriga karaktärerna i boken än vad den lättlästa versionen gör. Den LL-Maresi fokuserar på Maresis relation till Jai, Syster O, Mor, Ennike och smånoviserna, särskilt Heo. I originalboken (s. 22, s. 23, s. 52, s. 129) får läsaren veta att Maresi och syster Loeni som är blodets tjänare inte är så förtjusta i varandra. Maresi berättar att Loeni alltid försöker få tyst på henne (s. 22-23) och att hon skulle vara olycklig ifall hon skulle behöva vara syster Loenis novis (s. 52). I ett stycke av originalboken (s. 129) så säger syster Loeni att ifall hon vore ansvarig över biblioteket så skulle hon inte låta Maresi ränna där hur som helst hela tiden. Den lättlästa versionen beskriver inte alls relationen mellan Maresi och syster Loeni.

Syster O är en karaktär som bryr sig mycket om Maresi, vilket framkommer på olika sätt på flera olika ställen i Originalboken (s. 30-31, 101, 105, 129, 186, 189, 192, 205). I den lättlästa versionen framkommer samma sak men inte lika ofta (LL-versionen, s. 45, 105, 106, 192, 195, 197, 200). *Syster O var fortfarande lika sträng mot mig som förr. Men jag visste att hon också tyckte om mig* (LL-versionen, s. 45). Genom en dialog mellan Mor och Maresi (originalboken, s. 68-69) får läsaren veta att Maresi tycker om att ta hand om smånoviserna. Detta gör hon eftersom hon saknar sina syskon, och hon tar även hand om Jai, på samma sätt som Ennike tog hand om henne då hon var ny på ön. I LL-versionen (s. 80-82) återfinns dialogen mellan Mor och Maresi fastän i ett mera avskalat format.

4.2 Miljö

I miljöbeskrivningen i denna studie ingår tidpunkt för berättelsen, beskrivningar av den fysiska miljön gällande bildspråk och metaforer,

ön Menos, rum och byggnader, karaktärernas band till den fysiska miljön samt den sociala miljön.

4.2.1 Tidpunkt för berättelsen

Tidpunkten för berättelsen avslöjar om den utspelar sig i dåtid, nutid eller framtid. Tidpunkten inverkar på både språk och beskrivningar av den fysiska och sociala miljön.

Redan i första kapitlet av LL-versionen och originalboken får man som läsare uppfattningen om att man tar del av en historisk berättelse av det fiktiva slaget. Originalberättelsen inleds med: *Mitt namn är Maresi Enresdotter och jag nedtecknar detta i det nittonde året av den trettioandra Moderns styre.* Redan här ges en uppfattning om genre och tidpunkt för berättelsen. Ordvalet antyder att det utspelar sig för länge sedan, i en annan värld. Den LL-Maresi inleds så här: *Mitt namn är Maresi Enresdotter. Det här är min berättelse, men också många andras* (LL, s. 9). Ordet *nedtecknar* har skalats bort. Man får inte heller reda på något om tidpunkten för berättelsen. Längre fram i den LL-Maresi berättar Maresi om hur det gick till då ursystrarna kom till ön Menos, att det skedde för länge sedan och att de flytt med skepp från ett land där en ond härskare tagit makten. *Ursystrar, skepp* och *ond härskare* är exempel på ordval som vittnar om att det som skett skedde för väldigt länge sedan, och att berättelsen tillhör fantasygenren. Illustrationerna i den lättlästa versionen styrker dessa uppfattningar.

4.2.2 Beskrivningar av den fysiska miljön

Det som berör den fysiska miljön i denna studie innefattar: *Bildspråk och metaforer*, *Menos*, *Rum och byggnader* och *Karaktärerna och den fysiska miljön*.

Bildspråk och metaforer

Originaltexten innehåller mera bildspråk och metaforer, speciellt om den miljö som berättelsen utspelar sig i. *Ovanför oss red fåglar på vinden, ibland flockar av blixtrande vingar* (Originalet, s. 43). *Solen gled ner ur den lätta molnbank som vilade över den västra horisonten och hängde där som ett gyllene klot* (Originalet, s. 64). *Havet låg silverglittrande under månens nya skära, smekt av en sval nattvind. Under mig vilade klostret i mörker. Alla sov* (Originalet, s. 130). *Månen sänkte sig och kysste hennes flygande hår* (Originalet, s. 94), är exempel på beskrivningar som inte uttrycks på samma sätt i den lättlästa versionen. Bildspråk används i den lättlästa Maresi, men inte i samma utsträckning. *Havet låg stilla och blankt som en spegel* och *Mitt hjärta tog ett litet skutt av glädje* (LL, s. 124) samt *Havet låg silverglittrande under månen. Under mig vilade klostret i mörker. Alla sov.* (LL, s. 136) är exempel på bildspråk i den LL-Maresi. Efter en arbetsam skördedag samlas de alla kring lägerelden och i originalboken beskriver Maresi miljön runt omkring henne i just det ögonblicket.

> Havet var ljust blått med några mörkare stråk och viskade sakta mot stranden. Himlen längs horisonten hade samma färg som mogna persikor och ovanför den smala molnbanken var den ljust blå för att mörkna ju högre upp man lät blicken vandra. Rakt ovanför oss var redan den första stjärnan tänd. Några koanfåglar flög över det mörknande havet och skrek sina klara rop. Heo somnade med huvudet i min famn medan solen gled ner i havet och himlen bytte färg till purpur. Havet skimrade i lila och turkost som ett skrynkligt sidentyg. Så tändes Vårstjärnan långt nere vid horisonten, klar och kall. (Originalet, s. 65).

Beskrivning saknas i den lättlästa versionen och är ett tydligt exempel på vad som skiljer originalet från den lättlästa adaptionen.

Menos

I originalboken (s. 12) beskriver Maresi ön Menos som mycket liten och svår att hitta för dem som inte vet var den ligger. Den lättlästa versionen nämner ingenting om öns storlek. I orginialboken (s. 62) beskriver Maresi platsen där de samlar blodsnäckorna som det enda stället på ön där bergen inte sluttar rakt ner i havets djup. *Här planar Vita fruns lägsta sluttningar ut till låga klipptungor som sträcker sig ner mot vattnet. Stranden är långgrund och passar väl för att samla snäckor* (Originalet, s. 62.) Motsvarande beskrivning saknas i den LL-versionen, där man endast får veta att de kommer fram till en strand (LL, s. 68). I följande två citat berättar Maresi för Jai om hur det ser ut på ön.

> Det finns bara två portar. Den du kom genom kan stängas med en tung dörr och reglas. Den andra heter Getporten och ligger i muren upp mot berget. Jag pekade. Den leder bara till en liten stig som vi tar då vi för getterna i vall. Stigen går till Ensliga templet och Vita frun, och till våra grönsaksodlingar. Från bergssidan är den mycket svår att hitta för den som inte känner till den. Och det är länge sedan pirater anföll klostret. (Originalet, s. 20).

> Det finns dessutom bara två portar. Den du kom genom kan stängas med en tung dörr. Den andra heter Getporten. Getporten ligger i muren upp mot berget. Vi kom ut på gården och jag pekade.
> -Getporten leder bara till en liten stig. Vi för getterna på bete längs stigen. Stigen går också till våra grönsaksodlingar. (LL, s. 30).

Originalboken innehåller namn som Ensliga templet och Vita frun samt kunskap om att stigen är svår att hitta för den som inte känner till den. Originalet berättar även att det är länge sedan pirater anfallit klostret. Denna information saknas i den LL-versionen och ordet *regel* har tagits bort och ordet *vall* har ersatts med *bete*.

Rum och byggnader

I originalboken beskriver Maresi Mors rum på följande sätt:

> Mor satt bakom sitt stora skrivbord och väntade på mig. Hennes kammare var sval, vinden kylde här uppe på bergssluttningen. Det fanns två dörrar i rummet. En in till cellen där Mor sover och en enkel dörr av trä med några järnbeslag och ett rejält handtag. Den stod på glänt in mot en liten, naken cell. Jag kunde se en smal säng som såg bekväm ut, ett bord med en lampa på och ett litet fönster. (Originalet, s. 99).

I den lättlästa versionen (s. 103) berättar Maresi att Mor sitter bakom sitt stora skrivbord men ingenting om hur rummet ser ut. I den LL-versionen (s. 108- 116) och i Originalboken (s. 104-111) befinner sig Maresi och Jai i Rosens tempel. Rosen är ett annat namn för Jungfrun, som är ett av Urmoderns tre ansikten. Enligt den LL-versionen (s. 110-111) går det en trappa upp till templet som har två stora fönster, formade som rosor i rött glas, mot öst och väst. Templet beskrivs vara tomt på föremål med en enda dekoration, ett marmorgolv dekorerat i ett mönster av vita och röda rosor. Originalboken (s. 106) beskriver att det även finns dubbla rader med pelare mitt i salen och att marmorgolvet är som *en vävd matta i vitt och rött, full av hemlighetsfulla rankor, blommor, blad och snirklar.* Maresi beskriver det som ett mönster som nästan ser ut som ord och att det känns som om hon skulle kunna knäcka koden och förstå vad där står ifall hon stirrade på golvet tillräckligt länge. Alla beskrivningar av den fysiska miljön som nämns i denna studie visar att de beskrivningar som originalet erbjuder är mycket mera detaljerade och informativa.

Karaktärerna och den fysiska miljön

Maresis beskrivning av att hon *älskar att sitta och se natten komma krypande längs havet* (originalet, s. 65) har i den lättlästa versionen konkretiserats genom att skriva: *Men jag älskar att sitta vid stranden på natten…* (LL, s. 73). Båda meningarna berättar för läsaren att hon är

nära den fysiska miljö som hon befinner sig i. Klostrets bibliotek är Maresis favoritställe på hela ön. Hon kallar biblioteket för skattkammaren (Originalet, s. 27, LL, s. 39.) I originalboken (s. 28-29) och LL-versionen (s. 40-41) beskriver Maresi dörrarna till skattkammaren som höga och dubbla som varenda annan dörr i Kunskapens hus.

> De är av ett träslag som är brunt med dragning åt rött, och de är slipade och polerade så att de blänker. Det är syster O själv som sköter om dem. Flera gånger vart månvarv är hon där med en stege och en burk med bivax och en mjuk, stor trasa och polerar och gnor. Det hör inte alls till hennes sysslor, det förstod jag när jag hörde syster Loeni smacka med tungan på det där ogillande sättet hon har. Men jag förstår varför syster O gör det. En del dörrar stänger en ute, andra döljer en hemlighet och några låser in det som är farligt. (Originalet, s. 28).

> Men de är slipade och polerade så att de blänker. Det är syster O som sköter dörrarna. Det hör inte till hennes sysslor, men hon vill göra det. Jag förstår syster O och varför dörrarna är speciella för henne. Alla dörrar är olika. En del dörrar stänger en ute, andra döljer en hemlighet och några dörrar låser in det som är farligt. (LL-versionen, s. 40).

Den LL-versionen saknar en beskrivning av dörrarnas träslag, karaktären syster Leoni och hur ofta syster O polerar dörrarna till skattkammaren. Maresi beskriver att hon brukar stå och *andas in doften av damm och pergament och salighet* (Originalboken, s. 29) medan hon i den LL-versionen (s. 41) berättar att hon *andas in doften av böcker och damm*.

Båda böckerna beskriver skattkammaren och dess böcker som det som är värt allt det negativa i hennes förflutna och nuvarande liv (Originalboken, s. 29, LL-versionen, s. 42-43). Biblioteket är en del av den fysiska miljö som är allra viktigast för Maresi och som motsvarar beskrivningarna om hennes karaktär som kunskapstörstande och klok.

4.2.3 Beskrivningar av den sociala miljön

Den sociala miljön handlar om den stämning som råder i en berättelse, och bygger på relationer, maktstrukturer, politik, andlighet och kultur.

Det är tydligt i båda böckerna att det råder en varm och trygg stämning på ön. Kvinnorna och flickorna lever i harmoni med varandra, och i harmoni med naturen. Den sociala miljön präglas mycket av den andlighet som råder på ön. Alla riter och det mesta av det som karaktärerna i berättelsen gör och lär sig, har någon slags koppling till Urmodern och att de alla är som starkast tillsammans.

> Då får vi koanägg i kryddstark sås. Koanfågeln är vårt klosters symbol, och endast efter måndansen äter vi av dess ägg. Därtill serverar syster Ers frasiga pajer fyllda med kött, och kanelkryddade sesamflarn. Jag fick lov att välja. Tanken på all den goda maten fick det att vattnas i munnen på mig. (Originalet, s. 38).

Citatet ovan innehåller också information om att koanfågeln är klostrets symbol vilket inte finns med i den LL-versionen. Längre fram i berättelsen i Originalboken får läsaren veta att koanfåglarna varnade kvinnorna på ön långt tillbaka i tiden då ön attackerades av män. Originalboken beskriver också att en del måltider hör ihop med olika riter och traditioner. Måndansen är en rit som innebär att alla hyllar Urmodern och dansar för världens fruktbarhet, döden och livet. De dansar för alla de tre ansikten som Urmodern består av. Modern, Jungfrun och Haggan. Originalboken beskriver både Jai och Maresis dans, medan den LL-versionen inte alls berättar något om Jais dans. (Originalboken, s. 94). Det som sker under Maresis dans är mera betydande för berättelsen. Under tidigare år under måndansen berättar Maresi att hon har känt sig fri och stärkt, men att denna gång känns annorlunda. En stängd dörr uppenbarar sig mitt i sången och dansen och Maresi känner det mörker som finns bakom den.

> I labyrintens mitt tornade något upp sig. I den vibrerande, skälvande natten var detta det enda med fast och tydlig form. En dörr var det, hög och smal och silverne i Månens starka sken. Den var stängd, men jag kände mörkret som väntade på andra sidan. Ett mörker så tätt att inte ens månens ljus kan genomborra det. (Originalet, s. 95-96).

> Men i labyrintens mitt hände något. Plötsligt såg jag den framför mig - dörren. En dörr var det, den var hög och smal. Dörren jag såg var stängd, men jag kände mörkret som väntade på andra sidan. (LL, s. 99).

Beskrivningen om den *vibrerande, skälvande natten* samt ordet *silverne* finns inte med i den lättlästa versionen och inte heller beskrivningen av mörkret som inte ens månens ljus kan tränga igenom. Försvarsriten som de utför då Jais pappas skepp närmar sig ön, går ut på att alla ska äta ett blad, en mandel och ett sockrat rosenblad, fläta sina hår och sedan öppna dem och kamma igenom håret med kopparkammar. I originalboken (s. 115) beskriver Maresi att lövet hade en bitter smak som fyller henne från *mun till hjärta, från sköte till fotvalv,* och att det smakar sorg och månsken. I den LL-versionen (s. 122) berättar Maresi att bladet är bittert och smakar sorg och månsken.

Maresi berättar i den lättlästa versionen (s. 123) att alla runt henne band sina hår. *Flinka fingrar flätade, snodde och band. Syster Loeni och syster Nummel skyndade mellan borden och delade ut band att knyta med.* I originalboken (s. 119) beskriver Maresi hur Rosens tempel är *fullt av vitklädda kvinnokroppar som stampade, svängde och vred sig, och ju snabbare håren piskade, dess mer ylade vinden.* Bägge beskrivningar av dessa riter ger läsaren kunskap om att karaktärerna befinner sig i en lite mystisk och andlig miljö. Originalet ger dock en tydligare bild av att det är någon slags övernaturlig kraft som råder på ön. Den LL-versionen (s. 162) beskriver hur Maresi stöter på Dorjes tama fågel och frågar den var Dorje finns. Fågeln visar henne vägen till Dorje och alla andra. I originalboken (s. 154-155) så frågar Maresi också fågeln om vägen, men sedan följer en händelse som inte finns med i den LL-versionen.

> Så gav den till ett kort skri och flög ner på mitt huvud. Dess vassa klor skrapade min skalp, trasslade in sig i mitt hår. Jag höjde en hand för att lyfta bort djuret men fann att ett par andra klor grep om min underarm. Mitt hår hade fallit framåt, jag kunde inte se ordentligt vilken sorts fågel det var. Jag skakade försiktigt på handen och fann att ytterligare en fågel landat på min axel... (Originalet, s. 155).

Fågel efter fågel greppar tag om Maresi och utan att skada henne flyger de henne över muren fram till Rosens tempel. Den beskrivning som återfinns i originalet är mera dramatisk och övernaturlig.

4.3 Elevers upplevelser av den lättlästa Maresi

I detta avsnitt presenteras: *Elevers upplevelser av den tekniska läsningen*, *Elevers upplevelser av karaktären Maresi, Elevers upplevelser av karaktären Jai*, *Elevers upplevelser av miljön* och *Elevers upplevelser av bokens handling*.

4.3.1 Elevers upplevelser av den tekniska läsningen

Den tekniska läsningen handlar i detta fall om hur väl eleverna upplever att läsningen löpte gällande textuppbyggnad, illustrationer och karaktärer

Textens uppbyggnad

Maja poängterar att den LL-Maresi har stort radavstånd, styckesindelningar och ganska korta kapitel. Hon tycker att det var skönt att den var lättläst och säger att; *det var så korta kapitel att berättelsen bara flög fram.* Soraja upplever att det var enkelt att förstå texten och att fontstorleken och att styckesindelningen underlättade för

läsningen. Hon påpekar också att det var mindre mängd text på sidorna samt att storleken på texten gjorde att läsandet löpte bättre.

> Det var ganska passligt. Ganska enkelt att läsa och indelat i stycken. De fanns ju lite bilder här och där. Det var bra. Den var så där tydlig. Då det var mindre text. (Milla)

Tova håller med de övriga om att läsningen löpte bättre då det var mindre mängd text på alla sidor, vilket också Milla syftar på då hon säger "mindre text". Tova anser att större radavstånd, korta kapitel och indelningen av stycken gjorde att läsningen gick bra fastän boken är tjock. Milla anser att orden i boken är lätta att förstå medan Hanna upplever att det fanns några svåra ord.

Illustrationer och karaktärer

Den lättlästa versionen består av 201 sidor varav sju är illustrationer. Hanna upplever att bilderna motsvarade de bilder hon skapat i sitt eget huvud, men tillägger att hon kanske hade haft en annan uppfattning ifall bilderna inte alls skulle ha funnits. Maja och Milla menar att de gav en klarare bild av miljön och karaktärerna. Maja tycker att systrarna var svåra att hålla reda på. Soraja tycker att illustrationerna fungerade som stödbilder för henne. Tova anser att bilderna också ställde till det lite för henne då de inte motsvarade den bild hon hade haft i sitt huvud. Maja säger att det var bra att det fanns illustrationer av de karaktärer som det inte fanns så mycket information om i själva texten.

4.3.2 Elevers upplevelser av karaktären Maresi

Fyra av fem respondenter anser Maresi vara en av de viktigaste personerna i boken. En upplever att karaktären Mor är den viktigaste. Tre av dem nämner också Jai som en viktig karaktär. Tova menar att Maresi är den viktigaste eftersom allt berättas ur hennes perspektiv,

men hon nämner också Syster O, Jai och hennes pappa som viktiga karaktärer. Hon poängterar dock att Maresi är huvudpersonen.

> Maresi tycker jag är viktigast, men jag vet inte om jag skulle säga Jai. Det handlar ju om henne men jag vet inte om Urmodern är en person men jag skulle nog säga henne för allt är ju genom henne. Eller kanske syster O också. (Maja)

Maja beskriver Maresi som nyfiken, sympatisk och som en storasyster för smånoviserna. Hanna beskriver henne som snäll, lydig, hjälpsam och omtänksam. Hon ser Maresi som lång med brunt långt hår. Maja håller med om att hon är lång, men med brunblont hårt. Hon menar att Maresi är sig själv genom hela berättelsen men att hon också växer under bokens gång och blir mera självsäker. Hon poängterar att Maresi inte gjorde så mycket annat än läste, men efter att Jai kom så fick hon användning för sina kunskaper. Tova tänker också att Maresi är lång, omtänksam och snäll. Hon tycker att Maresi blir modigare mot slutet av boken, men tänker att det kan ha att göra med att det inte händer så mycket hemskheter i början. Tova säger att hon tror att Maresi också tycker om naturen och att läsa.

> Jag tror att hon är ganska lugn. Väldigt snäll men också nyfiken. Jag tror hon är ganska smart. Jag tänker mig att hon har ganska medellångt hår, ganska liten ändå. Tänker jag att hon är. Ganska bra stämde bilderna överens. Hon var ganska likadan genom berättelsen men hon kom närmare de där systrarna och blev starkare kanske. (Milla)

Till skillnad från Tova, Maja och Hanna så föreställer sig Milla att Maresi är ganska liten med medellångt hår. Hanna och Tova anser Mor vara den mest intressanta karaktären. Maja fastnade för Ros och Milla för Jais syster Unai. Soraja berättar att Maresi är den karaktär som väckte det största intresset. Hon beskriver henne som speciell och menar med det att karaktären skiljer sig från finländska flickor. *Hon är så där föräldralös, eller inte är hon föräldralös men hon var tvungen att komma dit ensam till den där ön. För att inte leva i svälten (Soraja).*

Maja menar att hon känner igen sig i Maresi eftersom hon under det senaste året har fattat tycke för läsning och att hon tidigare har upplevt läsningen som problematisk.

> Förr så läste jag jättesnabbt och läste fel så jag ville inte läsa. Sen så började jag läsa långsammare och gå till bibban och märkte att hej jag tycker ju att det här är kul! Jag har nog alltid kunnat läsa men jag ha tyckt att de ha vari pinsamt att läsa för jag ha stamma på ord å så där. (Maja)

Milla upplever inte att det fanns någon direkt karaktär som hon kände igen sig i, men hon tror att hon som Jai, Maresi och Ros skulle ha offrat sig för att rädda andra. Tova säger att hon tror att hon skulle ha gjort som Maresi gjorde, tagit ansvar för de små och skyddat dem. Soraja känner att hon och Maresi båda är positiva flickor som tycker att skolan är viktig, men att hon annars inte känner igen sig i någon av karaktärerna.

4.3.3 Elevers upplevelser av karaktären Jai

Soraja beskriver Jai som tystlåten i början och sedan mera pratsam och trygg efter att Maresi börjat tala med henne. Hon menar att hon själv skulle vara tyst som Jai ifall hon kom till ett nytt ställe där hon inte känner någon. Tova, Hanna, Milla och Maja beskriver Jai som blyg och rädd i början och som mera modig i slutet. Samtliga respondenter upplever att Jai vågar börja öppna upp och prata tack vare Maresi. Hanna menar att hon känner igen sig lite i Jai eftersom att hon också kan vara ganska blyg.

> Jag tänker att hon är ganska liten och att hon har jättevitt hår. Jag vet inte men jag tänker att hon har kort hår. Jag bara fick en sådan bild. Det var mest de där håret att jag tänkte att hon hade små tofsar. I början är hon ganska rädd men sen är hon jättemodig när hon tänker rädda de här systrarna och ge sig för deras skull. (Milla)

Milla föreställer sig Jai med kort hår fastän boken beskriver det som långt. Även Tova tänker att Jai har kort hår och att hon är kortare än Maresi. Både Tova och Maja nämner att de tror att Jais rädsla beror på det som hennes pappa gjorde innan hon flydde till Klostret. Maja kommenterar att hon tror att Jai också är smart och nyfiken som Maresi men att hon inte visar det på samma sätt som Maresi gör.

4.3.4 Elevers upplevelser av miljön

Alla respondenter förutom en tror att det som Maresi berättar om utspelar sig för mycket länge sedan. De menar att det faktum att de gör allt arbete själv utan maskiner, och att de reser med skepp och segel påvisar att det utspelar sig för över hundra år sedan. Två av respondenterna tänker att det också kunde vara nutid men att kvinnorna på ön har valt att leva avsides och annorlunda. Milla säger: *Jag tror att det kanske är ganska nu. Men så bor och lever de så där avsides att de har sina egna levnadsvanor å så där. Så jag tror nog att det är nog nu.* Tova uttrycker ungefär samma sak genom att svara så här på frågan om när berättelsen utspelar sig:

> Kanske för så här hundra år sedan eftersom de kom med fartyg och segel dit men på ett sätt kan det kanske utspela sig i nutiden också. De hade ju inte så här internet eller sådant där men de kan man också förstå att de kanske ville vara utanför världen. (Tova)

Alla respondenter tänker att berättelsen utspelar sig på en ö men de har lite olika uppfattning om var denna ö skulle kunna vara belägen. Maja tänker på en grekisk ö med klippor och upplever att de främmande länderna som flickorna flytt ifrån skulle kunna vara till exempel Syrien. Hon påpekar att de beskriver miljön bra i boken, och att naturen verkar vara viktig för öns invånare. Hon säger att hon inte tror att det fanns magi på ön men nog något övernaturligt. Tova vet inte om det rör sig om något övernaturligt men hon tänker att bladen som de alla åt då Jais pappas skepp kom till ön tyder på att det finns underliga krafter där. Tova tänker att flickorna flytt från Mellanöstern och att ön Menos ligger

mycket långt ut i havet. Hon beskriver ön som fin och gammaldags. Tova tänker att stämningen är fridfull och att det finns hemliga rum på ön. Hon tror att det finns berg, klippor och mycket natur. *Jag tänkte mig att de där flickorna som hade kommit och byggt upp allting nog tänkte att det var mycket natur som de ville bevara.* Berättelsen om Maresi får Milla att tänka på Island; *Och så där att de skulle kunna gå en getabock där. Jag tänker att där är väldigt grönt. Island kanske. Men mera varmt så där som på sommaren.* Milla förklarar att hon tänker att det oftast är soligt och att man kan springa nerför en kulle och komma till havet.

> Jag har sett framför mig att det finns ganska stora byggnader som är där högst uppe på ön. Lite så där som en kyrka fast mindre. Jag tror att det är ganska kärleksfull stämning där mellan dem o att de kände sig trygga. Nog skulle jag kunna vara där. (Milla)

Soraja tänker att det handlar om en ö som liknar Åland och där det bara finns flickor. Hon tillägger att det är ganska konstigt att det bara var flickor på ön. När Soraja kommer på att hon nog tror att det är ganska varmt på ön så skrattar hon och säger att det kanske nog är en ö närmare Afrika och inte Åland. Hon föreställer sig odlingsmarkerna på ön som torra och att det på ön finns tätt byggda men ganska få byggnader. Hon ser inte några klippor eller berg framför sig då hon tänker på ön. Också Hanna föreställer sig ön som platt men grönskande. Hon tror att det på ön finns en stor byggnad där det finns ganska många sovrum, kök och så en mindre byggnad som också har några sovplatser.

4.3.5 Elevers upplevelser av bokens handling

Tre av fem respondenter anser att boken var lite tråkig i början men att den sedan blev väldigt spännande. Tova poängterar att hon nog inte skulle ha valt boken frivilligt genom att endast studera bokens pärmar, men att den visade sig vara bättre än hon hade trott. Milla däremot gillade pärmbilden och tyckte från början att den verkade vara bra. Milla säger att hon tänker att ett ställe som Menos skulle kunna finnas

på riktigt och att hon skulle rekommendera boken åt någon som hon vet att klarar av innehållet, eftersom hon upplevde det som ganska känsligt. Också Hanna menar att det händer *ganska mycket äckliga saker* längre fram i boken. Maja delar samma åsikt. Hanna menar att läsningen löpte bra så länge kapitlen var spännande och att det var lite tyngre då hon läste kapitel som hon uppfattade som tråkiga. Maja säger att det gick trögt i början, men att det gick lättare då hon insåg att det inte bara handlade om en flicka som läser mycket.

> Alltså i början var jag så där att den får nog bara ligga där. Den låg kanske en vecka. Jag hade läst kanske ett kapitel o inte fastnat för den. Men sen tvingade jag mig att läsa o då kunde ja inte sluta. Det var då ja förstod att inte allt var riktigt normalt med den där Jai och att hon fick det där utbrottet och så. Det började hända ganska läskiga saker. (Maja)

Milla anser att det fanns lite lugnare stycken i boken men att hon ändå inte blev uttråkad. Hon säger att hon nog skulle ha kunnat läsa originalboken genast ifall någon hade berättat lite om den. Hon upplever den lättlästa Maresi som väldigt lättläst men inte som tråkig. Hanna och Soraja tänker att boken är skriven för tonåringar. Soraja menar att den kanske mest riktar sig till flickor men att pojkar nog också skulle kunna läsa den. Tova anser att det skulle kunna vara bra för pojkar att läsa en bok där kvinnor är starka, men hon tänker att den ändå kanske är mera intressant för flickor. Milla skulle kunna tänka sig att man kan läsa boken från elva år och uppåt. Hon tillägger att den är lärorik i och med att man får ta del av det som sker ur en annans perspektiv. Maja tänker rekommendera boken åt sin lillasyster som är i just den åldern, och *för sådana som inte ännu riktigt ha fått den här läsningen att fungera men ändå vill försöka.*

Hanna tror att bokens budskap är att man ska vara försiktig i farliga situationer. Maja tänker att det handlar om att aldrig ge upp och att stå upp för sig själv. *Alla hade en bakgrund som de flydde från och sen fick dem det bra där. Det blev lite problem då den där Jais far kom dit, men de klarade det för de gav inte upp.*

Milla säger att hon tror att budskapet är att man ska samarbeta och stötta varandra medan Soraja tänker att det handlar om att bry sig mera om flickor och inte vara stränga mot kvinnor, som förr i tiden. Tova tror att budskapet kan vara att flickor och kvinnor till och med kan vinna över män med sköldar och svärd. Elevernas uppfattningar stämmer väl överens med de uppfattningar om berättelsens budskap som jag tidigare nämnt i avsnittet *3.1.4* där de litterära verken presenteras.

Ett ställe som fastnat särskilt mycket i Hannas minne är när en av de onda männen sticker sin kniv i Maresi. För Maja är det den första gången som Maresi hör rösten och känner doften av Haggan som har gjort störst avtryck. *Den bilden kan jag tänka på ibland när jag gör något helt annat. Kanske för att jag var ensam hemma då jag läste det. Jag blev själv lite rädd å det var så bra skrivet.* Milla och Tova upplever båda att det är episoden när Jai berättar om vad som hände hennes syster Unai, som har gjort ett extra starkt intryck på dem. Tova tillägger att hon nu i efterhand fortfarande kan se Jais pappa framför sig då han faller ner för klippan. Soraja tycker att det var mest intressant att få läsa om flickornas bakgrunder och tid innan de kom till klostret.

Alla respondenter menar att de skulle kunna tänka sig att läsa originalboken nu då de har läst den lättlästa Maresi. Hanna säger att hon tror att den lättlästa Maresi skulle fungera bra som en inkörsport till originalboken och menar att hon nog inte skulle tycka att originalboken är så svårläst nu då hon redan läst den lättlästa versionen. Tova påpekar att det nog inte skulle vara lika spännande nu då hon vet hur berättelsen slutar, men att hon gärna hade velat få mera detaljer om bokens karaktärer och flickornas historia. Jag vill avsluta det här kapitlet med de ord som Soraja utbrast med ett stort leende på sina läppar i slutet av intervjun: *Alltså det här var faktiskt en jättebra bok! (Soraja)*

5. Sammanfattande diskussion

I det här avsnittet väver jag ihop, och sammanfattar den komparativa analysens resultat med elevers upplevelser av den lättlästa Maresi. Jag sammanfattar studiens mest väsentliga resultat, svarar på forskningsfrågorna och diskuterar de utmaningar som forskningsmetoden inneburit. Avslutningsvis delar jag med mig av några tankar om framtida forskning i anknytning till denna studie.

5.1 Skillnader beträffande karaktärsdjup som kan skönjas mellan LL-adaptionen och originalversionen av romanen Maresi

För att förtydliga de resultat som svarar på studiens första forskningsfråga, delar jag in avsnittet i följande underrubriker: *Yttre egenskaper*, *Inre egenskaper*, *Relationer* och *Elevers uppfattningar av huvudkaraktärerna*.

Yttre egenskaper

Originalboken lämnar mera utrymme för läsarens egen fantasi angående Maresis utseende än den lättlästa. Trots det så har respondenterna uppfattat dem på olika sätt. Utgående från detta dras slutsatsen att läsupplevelser är personliga och att de bilder som skapas i huvudet hos den som läser påverkas av personens egna tolkningar, erfarenheter, åsikter och tankar. Detta påstående stämmer överens med Malmgrens (refererad i Heith 2006, s. 109) teori om att faktorer som läsarens bakgrund, livssituation, önskemål och planer inför framtiden har betydelse för hur texten tolkas. Lundberg och Reichenberg (2008) lyfter fram att man måste fundera över hur mycket stöd illustrationerna ger läsaren. Illustrationerna i den LL-Maresi samspelar väl med texten,

stöder berättelsen samtidigt som de lämnar utrymme för läsarens egen fantasi.

Inre egenskaper

En del egenskaper som beskriver Maresi i originalverket, till exempel hennes kärlek till mat och nyfikenhet har tonats ner i den lättlästa versionen. Heith (2006, s. 189) talar om dynamiska och statiska karaktärer och menar att en karaktär kan ställas inför svåra situationer som bidrar till någon slags utveckling, vilket stämmer överens med denna studies resultat. Den största skillnaden mellan de två böckerna angående karaktärsdjup är att originalboken beskriver de olika karaktärerna på ett mera ingående och målande sätt än den lättlästa versionen.

Relationer

Den lättlästa versionen har valt att fokusera på färre relationer än vad som ingår i originalverket. De relationer som beskrivs i originalboken ger läsaren en mera komplex bild av karaktärerna Maresi och Jai.

Elevers uppfattningar av huvudkaraktärerna

Slutsatsen angående respondenternas och min egen uppfattning av Jai och Maresi stämmer överens med Holmbergs och Ohlssons (1999, s. 64) tanke om att läsaren kan välja att förlikna karaktärerna vid riktiga människor. Hoorn och Konjin (2003) menar att läsaren skannar en karaktär och sammanhanget den befinner sig i för att hitta egenskaper som liknar de egna. Nikolajeva (2010) menar att för att ett empatiskt förhållningssätt ska kunna utvecklas, behöver läsaren kunna skilja mellan sig själv och karaktärerna i berättelsen.

Samtliga respondenter beskriver att de känner igen sig i delar av Maresis och Jais egenskaper. En del av dem beskriver intresse för karaktärer vars egenskaper skiljer sig från deras egna. Detta tyder på att de jämför karaktärerna med sina egna egenskaper, men att de också i likhet med personer i det verkliga livet, skiljer mellan sig själva och berättelsens karaktärer. Persson (2007) talar om *narrativ fantasi*, som handlar om förmågan att leva sig in i hur någon annan med ett helt annat livsöde kan känna, leva och tänka. Intervjuanalysen visar att respondenterna levt sig in i karaktärernas livsöden. Originalboken innehåller mera bakgrundsfakta om karaktärernas liv innan de kom till klostret, vilket respondenterna saknade i den lättlästa versionen.

5.2 Skillnader beträffande miljö som kan skönjas mellan LL-adaptionen och originalversionen av romanen Maresi

För att tydliggöra de resultat som svarar på studiens andra forskningsfråga så har jag delat in avsnittet i följande underrubriker: *Språk*, *Natur och kultur* och *Menos*.

Språk

Språket i originalverket vittnar hela tiden om att det man läser har hänt för mycket länge sedan, vilket inte framkommer lika tydligt i den lättlästa versionen. Holmberg och Ohlsson (1999) menar att berättelsen kan fästa större eller mindre vikt vid att beskriva den miljö som karaktärerna befinner sig i. Den största skillnaden mellan originalboken och den lättlästa adaptionen gällande miljön är att originalboken innehåller mera målande och detaljerade beskrivningar av både den fysiska miljön så väl som stämningen i olika relationer och situationer.

Natur och kultur

En del information som berättar mycket om den kultur som råder på ön har lämnats bort i den lättlästa versionen. Originalboken innehåller mera information om öns historia. Naturen är ständigt närvarande i båda böckerna fastän den beskrivs mera detaljerat i originalversionen. Det inträffar flera händelser som kan beskrivas som övernaturliga i originalboken.

Menos

Fysiska platser beskrivs på ett avskalat och mera sparsmakat sätt i den lättlästa versionen. Respondenterna har olika uppfattning om hur ön Menos ser ut och var den finns. Detta påvisar att respondenten tolkar texten utgående från sina egna tankar och uppfattningar om den värld hon själv lever i. Respondenterna har väldigt olika uppfattning om byggnaderna på ön. En slutsats som dras är att den mera avskalade beskrivningen av miljön i den lättlästa versionen kan ha lämnat mera rum för egna bilder och fantasier hos läsarna

5.3 Elevers upplevelser av den lättlästa Maresi

För att tydliggöra slutsatserna angående elevers upplevelser av den LL-Maresi har jag delat in avsnittet i underrubrikerna: *Lättläst*, *Budskap och målgrupp* och *En positiv läsupplevelse*.

Lättläst

Samtliga respondenter upplever den LL-Maresi som lättläst. Hälften av respondenterna nämnde att de korta kapitlen underlättade för deras läsning. I enlighet med Österlund (2011) så är den lättlästa Maresi skriven i aktiv form och består till största delen av vanliga ord som är

lätta att förstå. Endast en av respondenterna upplevde att det i texten fanns några ord som var svåra att förstå. Respondenten i fråga har finska som modersmål, vilket kan ha påverkat hennes läsupplevelse i just den frågan. Graves och Philippot (2002) betonar att läsarens bakgrundskunskap påverkar hur lättläst en text uppfattas vara.

Som det tidigare nämnts så befinner sig LIX-värdet av de sidor som beräknats under 30, vilket innebär att den tekniskt sett uppfattas som mycket lättläst, vilket stämmer väl överens med respondenternas uppfattning. Det faktum att texten är indelad i luftiga stycken ger läsaren möjlighet till regelbundna pauser, vilket enligt Österlund (2011) är skönt för en svag läsare. Den lättlästa versionen har behållit de händelser som för berättelsen framåt. Trots att tre av fem upplever boken som lite tråkig i början och trots att två av fem poängterade att vissa kapitel är tråkigare än andra, så är alla överens om att läsningen löpte smidigt och att boken i det stora hela är mycket spännande. Detta resultat liknar det resultat som Matsubara (2007) kom fram till i sin komparativa analys av ett originalverk och dess lättlästa adaption. I studien av Matsubara (2007) framkom att de förändringar som gjorts i omarbetningen inte förstör själva berättelsen trots att den lättlästa versionen ger en mera skral bild av helheten.

Budskap och målgrupp

Alla respondenter har uppfattat bokens budskap på lite olika sätt. Samtliga respondenter nämner ändå sådant som har med mod, styrka, samarbete och vänskap att göra. Det är också tydligt att de har uppfattat den feministiska ton som ljuder genom berättelsen. Samtliga respondenter säger att de skulle kunna tänka sig att läsa originalboken nu då de har läst den lättlästa. De uplever att den lättlästa Maresi riktar sig mest till flickor, men att pojkar också kan läsa den. Om inte annat så för att ta del av en berättelse ur någon annans perspektiv. Vilket

antyder att den lättlästa Maresi innehåller mycket som lämnar utrymme för reflektion och diskussion.

En positiv läsupplevelse

En del scener ur originalboken har förenklats på ett sätt som gör att de kan uppfattas som mildare i jämförelse med originaltexten. Det är ändå en del av dessa händelser som har gjort störst intryck på respondenterna. Samtliga respondenter menar att de uppskattar spännande böcker och att den lättlästa Maresi är just en sådan

Glgu (2014) betonar att alla elever ska ges möjligheter till läsupplevelser och Mol och Bus (2011) menar att positiva sådana leder till fortsatt läsning. Med tanke på att en individ, enligt Bråten (2008), behöver kunna läsa för att uppnå fullgott deltagande i samhället, och på grund av att bristfälliga kunskaper inom läsning, enligt Lundberg (2010), kan försvåra en individs möjligheter i arbetslivet, så är det självklart positiva läsupplevelser som eftersträvas. Elevers upplevelser av den lättlästa Maresi är positiva. De anser den vara både lättläst och läsvärd. Detta tyder på att den LL-Maresi har lyckats med det som är en av den lättlästa litteraturens målsättningar, att väcka ett intresse för fortsatt läsning. Utgående från detta dras också slutsatsen att den lättlästa Maresi kan fungera bra som en inkörsport till originaltexten för svaga läsare. Denna slutsats fungerar som motiv för varför lättlästa texter borde vara en naturlig del av den undervisning i skolan som arbetar för att erbjuda eleverna möjlighet till läsupplevelser.

Studiens resultat talar mot det som tidigare studier (Andersson, 2013; Landquist, 2017; Matsubara, 2007; Persson, 2015) visat om att lättlästa adaptioner av originalverk ofta medför att relevanta detaljer och upplevelser som berikar läsupplevelsen går förlorade. Samtliga respondenter upplever sig ha haft en positiv läsupplevelse, vilket strider mot Anderssons (2013) slutsats om att en avskalad version inte bidrar till en lustfylld läsupplevelse. Enligt Landqvist (2017) är det

textluckorna som skapar rum för reflektion och utmanar läsaren. Utgående från respondenternas svar kan jag konstatera att det är precis vad den lättlästa Maresi har lyckats göra.

Rejman (2013) återkommer i sin studie till att det finns ett motstånd mot läsning och att lärare upplever det som svårt att välja ut texter åt sina elever. Rejman (2013) menar att valet av bok är avgörande ifall man eftersträvar en positiv läsupplevelse för eleverna. Lärarna i Rejmans studie strävar efter att bredda elevernas läsning genom att undvika att kategorisera böcker i flick- och pojkböcker. Utgående från denna studies resultat kan man konstatera att Maresi är ett bra val när man som lärare önskar bredda elevernas läsning. Detta gäller både för originalet och den lättlästa adaptionen. Det är lärarens uppgift att bedöma vem som gynnas av att läsa den lättlästa versionen.

Baserat på den tidigare forskning och den teoretiska grund som denna studie vilar på, samt studiens resultat kan jag konstatera att den lättlästa Maresi *kan* erbjuda läsaren en *värdefull* läsupplevelse trots att den uppfattas som mycket *lättläst.* Det faktum att respondenterna inte har en oproblematisk relation till läsning och ändå upplever boken som spännande och läsvärd påvisar att Slotte har lyckats bevara originaltextens själ (Graves och Philippot (2002, s. 181). Denna studies resultat visar att den LL-Maresi i enlighet med en tidigare studie om lättläst litteratur (Nordenstam & Olin-Schellers, 2017) är skönlitteratur av god kvalitet. Skönlitteraturens mål är att underhålla och väcka känslor hos den läsande. Dessa är mål som den LL-Maresi har uppnått hos läsarna i denna studie, och som talar för användningen av den LL-Maresi i en klass där det finns elever som upplever läsningen som problematisk Studiens resultat utgör en betydelsefull motpol till den kritik som tidigare studier uppmärksammat.

Wennström (1995) poängterar att existensen av sämre bearbetningar av texter kan vara orsaken till den allmänt negativa uppfattningen som verkar råda, kring omarbetning av originalverk. Med tanke på denna

studies huvudsakliga slutsatser kan man tänka sig att den lättlästa Maresi är ett verk som har potential att bidra till en mera positiv syn på lättläst litteratur. Jag avslutade inledningen av denna avhandling genom att nämna att Janson (2018) önskar att den lättlästa litteraturen kan få lässvaga elever i skolan att lyckas läsa en hel bok. I enlighet med detta vill jag beskriva målgruppen för lättläst litteratur genom att avsluta med ett citat från respondenten Maja:

För sådana som inte ännu riktigt ha fått den här läsningen att fungera men ändå vill försöka.

5.6 Metoddiskussion

I denna kvalitativa studie har en djupare förståelse för lättläst litteratur och dess användningsområden eftersträvats och uppnåtts.

Den kvalitativa forskningsmetoden upplevs fortfarande som den bäst lämpade för denna typ av studie. Kombinationen av intervjuanalys och komparativ analys var ny för mig och mycket utmanande. Trots det så anser jag att jag har lyckats knyta ihop dessa två på ett mera förenligt än motstridigt sätt.

Eftersom det enligt Holmberg och Ohlsson (1999) är läsarens uppgift, att samla alla de ledtrådar som författaren lämnat efter sig på olika ställen i texten, och på så sätt bilda sig en uppfattning om karaktärerna i den, vill jag understryka att forskningens resultat baserar sig på personliga uppfattningar av karaktärer och miljö.

Studiens resultat svarar väl på forskningsfrågorna vilket stärker trovärdigheten. Ryen (2004) menar att medan man håller på med själva läsningen av intervjuer så är det viktigt att man kan fokusera och koncentrera sig ordentligt. Det är möjligt att flera skillnader hade kunnat skönjas mellan de två böckerna, och att analysen av respondenternas svar hade varit mera nyanserad om det hade funnits möjlighet att arbeta fokuserat under en längre tidsperiod.

Det är inte troligt att studiens resultat vore de samma ifall studien upprepas. Läsupplevelser är personliga och påverkas av faktorer som en individs förkunskap och livssituation. Det är möjligt att respondenterna under intervjusituationen inte svarat ärligt på alla frågor, utan istället svarat så som de trott sig förväntas svara. (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta försökte jag undvika genom att innan intervjuerna påpeka att det är deras ärliga svar som är de intressanta.
Samtliga respondenter läste ut boken i varierande takt vilket kan ha påverkat deras svar under intervjutillfällena. Deras varierande språkkunskaper kan också ha inverkat på deras svar. En svaghet i studien är att alla respondenter identifierar sig som flickor. Ifall urvalet av respondenter hade tillhört båda könen och varit större till antalet så vore också resultaten mera tillförlitliga.

Ett sätt att höja tillförlitligheten hade varit att låta flera personer skriva ut och analysera datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2014).
De teoretiska ramar som omger studien anses rama in resultaten på ett ändamålsenligt sätt som stärker validiteten. Cho och Trent (2006) menar att det i kvalitativ forskning med beskrivande ändamål handlar om att teorin behöver fungera i harmoni med de analytiska tolkningarna. Ur ett helhetsperspektiv anses därför studien vara trovärdig. Det är möjligt att jag hade kunnat presentera ett mera trovärdigt resultat genom att låta respondenterna också ta del av originalberättelsen Maresi, men då hade också studien varit en helt annan.

5.7 Förslag på fortsatt forskning

Ingemansson (2016) menar att läsande lärare som önskar använda litteratur i undervisningen behöver lyfta fram litteratur som fungerar väl i textsamtalssammanhang. Detta styrker Appleyards (1990) studie som visar att elever i högstadiet vill läsa berättelser som lämnar utrymme för

reflektion. Penne (2012) poängterar att läraren också måste sträva efter att skapa meningsfulla möten mellan eleverna och litteraturen. Persson (2007) menar att elever i tonåren gärna vill känna igen sig i det som de läser om. Utbildningsstyrelsen (2014, s. 14) betonar att eleverna ska lära sig färdigheter som de behöver i livet efter grundskolan. Genom att läsa litteratur kan egenskaper som nyfikenhet, kritiskt tänkande och empati väckas till liv och växa sig starkare. (Kåreland, 2015, Nussbaum 2010). Denna studie visar att den lättlästa Maresi skapar rum för alla dessa känslor och även för samtal om dem.

En tanke som fötts under studiens gång är att den kanske också kunde fungera som diskussionsunderlag i jämställdhet- och jämlikhetsfrågor. Dessa är begrepp som nämns sammanlagt 69 gånger i Glgu (2014) och som hör till skolans värdegrund. Förutom dem så möjliggör den även tillfällen för diskussion om existentiella frågor, eftersom det andliga är ständigt närvarande genom hela berättelsen. Det finns ett färdigt utarbetat material med arbetsuppgifter och diskussionsfrågor som baserar sig på den lättlästa Maresi. Materialet är utarbetat av Jolin Slotte och utgivet av Lärum. Det vore intressant att i enlighet med det materialet utföra en studie om hur väl den lättlästa Maresi fungerar som underlag för textsamtal och reflektion, i en klass där en del elever också läser originalversionen.

Källor

Anderson, M. (2013). *Lättläst - Om eleverna själva får välja? En undersökning om vilken text elever föredrar och varför*. Karlstads universitet, Estetisk-filosofiska fakulteten. Avdelningen för språk. Hämtad den 2 *oktober* 2018 från:

http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:605193/FULLTEXT01.pdf

Appleyard, J.A. 1990. *Becoming a reader: The experience of fiction from childhood to adulthood*. Cambridge University Press.

Bergöö, K. & Ewald, A. (2003). *Liv, identitet, kultur. Om utredningen Att lämna skolan med rak rygg och svenska som ett demokratiämne.* Utbildning och demokrati, vol. 12, nr 2, s. 31-46.

Bhardwaj, A. 1997, 2004. *Improving Reading Skills*. Sarup & Sons.

Bråten, I. (Red.). 2008. *Läsförståelse i teori och praktik*. Studentlitteratur.

Chambers, A; Kuick, K. (2014). *Böcker inom och omkring oss.* Gilla böcker.

Cho, J. & T, A. (2006). *Validity in qualitative research revisited.* SAGE Publications: London, Thousand Oaks and New Delhi. (vol. 6, s. 319–340).

Cunningham, A.E., Stanovich, K.E. (2001). *What Reading Does for the Mind.* Journal of Direct Instruction. Vol. 1. No. 2. s. 137-149.

Ericson, M. (2010) *Lättläst i olika texttyper.*
http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:354908/FULLTEXT02

Ericson, M. 2010. *Lättläst i olika texttyper: En jämförande studie av lättlästa texter på centrum för lättläst.* Stockholms universitet. Hämtad den 27 *september* 2018 från: https://www.su.se/polopoly_fs/1.29488.1338192971!/Ericson_Marie_2010.pdf

Fajardo, I., Avila, V., Ferrer, A., Tavares, G., Gómez, M., Hernández, A. (2014). *Easy-to-read texts for students with intellectual disability: Linguistic factors affecting comprehension*. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities.

FDUV
https://www.fduv.fi/sv/omfduv/ (Hämtad 2018-09-26)

Flood, A. (11 mars 2016). Finland ranked the world's most literate nation. *The Guardian.* Hämtad den 3 *oktober* 2018 från: https://www.theguardian.com/books/2016/mar/11/finland-ranked-worlds-most-literate-nation?CMP=twt_a-culture_b-gdnculture

Forsberg, J. (2008). *Tydliga texter: Snabba skrivtips och språkråd.* Falun: Nordstedts Akademiska förlag.

Golafshani, N. (2003). *Understanding Reliability and Validity in Qualitive Research.* University of Toronto. Hämtad den 21 *oktober* 2018 från: https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1870&context=tq

Graves, M.F., Philippot, R.A. 2002. *High-interest, easy reading: An important resource for struggling readers.* Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth. (46:4, 179-182, DOI: 10.1080/10459880209604419).

Hartman, J. (1998). *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori.* Lund: Studentlitteratur.

Heith, A. (2006). *Texter, medier, kontexter: Introduktion till textanalys i svenskundervisningen på grundskolan och i gymnasiet.* Lund: Studentlitteratur.

Holmberg, C.G. & Ohlsson, A. (1999). *Epikanalys: En introduktion.* Lund: Studentlitteratur.

Hoorn, J.F & Konijn, E.A. (2003). *Perceiving and experiencing fictional characters: An integrative account.* Amsterdam: Vrije Universiteit. Japanese Psychological Research vol. 45. No, 4, s. 250-268.

Hopper, R. (2005). *What are teenagers reading? Adolescent fiction habits and reading choices*. Hämtad den 26 *september* 2018 från: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-9345.2005.00409.x

Ingemansson, I. (2016). *Lärande genom skönlitteratur: Djupläsning, förståelse, kunskap.* Lund: Studentlitteratur.

Ivarsson, L. (2016). *Läsningens betydelse för läs-och skrivutvecklingen.* Alatalo Tarja (Red.), *Läsundervisningens grunder* (s. 85-96). Gleerups.

Chapman, W.J. & Tunmer, W.E. (2003). *Reading difficulties, reading-related self-perceptions, and strategies for overcoming negative self-neliefs.* Reading & Writing Quarterly, 19:1, 5-24, DOI: 10.1080/10573560308205

Janson, C. (2018). *Lättlästa klassiker-svårlästa verk: Litteratur ska finnas till för alla.* Gävle: Examensarbete. Hämtad den 2 *oktober* 2018 från, http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1222113/FULLTEXT01.pdf

Justesen, L., Mik-Mayer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: Från vetenskap till praktik.* Lund: Studentlitteratur

Klaara https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/pa-svenska/ (Hämtad 2018-09-25)

Klaara https://blogs.helsinki.fi/klaara-network/tausta-ja-tavoite/(Hämtad 2018-09-25)

King, N. (2004, s. 11-22). *Using Interviews in Qualitative Research.*I Cassel, C. & Symon, G. (2004). *Essential Guide to Qualitative methods in Organizational research.* London: Sage Publications.

Konjin, E.A., Hoorn, J.F. 2005. *Some like it bad: Testing a Model for Perceiving and Experiencing Fictional Characters.* Media Psychology, 7:2, 107-144, DOI: 10.1207/S1532785XMEP0702_1.

Kvale, S. & B, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.

Kylén, J-A. (2004). *Att få svar: Intervju, enkät, observation.* Stockholm: Bonnier.

Kåreland, L. (2015). *Skönlitteratur för barn och unga: Historik, genrer, termer, analyser.* Lund: Studentlitteratur.

Landquist, L. 2017. *Den allvarsamma läsförståelsen.* Uppsala Universitet. Hämtad 3 oktober 2018 från, https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1106577/FULLTEXT01.pdf

Larsson, S. 2011. *Kvalitativ analys: Exemplet fenomenografi.* Linköping. Hämtad den 9 *oktober* 2018 från: http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:253401/FULLTEXT01.pdf

Lixräknare. [u.å.]. Hämtad den 8 *november* 2018 från: https://www.lix.se/

LL-center. [u.å.]. Hämtad den 26 *september* 2018 från: https://ll-center.fi/svenska/start/

Lundberg, I. (2010). *Läsningens psykologi och pedagogik.* Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Lundberg, I., Reichenberg, M. (2008). *Vad är lättläst?*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Lundberg, I. & Sterner, G. (2006). *Räknesvårigheter och lässvårigheter*. Natur och kultur.

Mangen, A. (2008). *Hypertext fiction reading: haptics and immersion.* Journal of Research in Reading. Vol, 31. No, 4. s. 404-419. University of Stavanger: National Centre for reading Education and Research.

Matsubara, K. *(2007). Klädesborste eller skohorn?: En språklig och innehållslig jämförelse av Jan Guillous Ondskan*. Magisteruppsats. Humanistiska institutionen. Örebro universitet. Hämtad den 2 *oktober* 2018 från: http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:135340/FULLTEXT01.pdf

McGeown, S.P., Duncan, L.G., Griffiths, Y.M., Stothard, S.E. (2014). *Exploring the relationship between adolescent's reading skills, reading motivation and reading habits.* Dordrecht: Springer Science & Business Media.

Melin, L. (2009). *Nyfiken på texten: Textteori för textpraktiker.* Stockholm: Liber.

Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). *To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood*. Leiden University: Psychological Bulletin, 137(2), 267-296.

Nationalencyklopedin. *Standardspråk*. Hämtad den 1 *september* från: https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/standardspr%C3%A5k

Nationalencyklopedin. *Negation.* Hämtad den 13 *september* från:http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/negation

Nationalencyklopedin. *Fiktion.* Hämtad den *10 oktober* från: http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fiktion

Nationalencyklopedin. *Episteme.* Hämtad den 5 *oktober* 2018 från: http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/episteme

Nationalencyklopedin. *Läsa*. Hämtad den den 9 *oktober* 2018 från: http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/läsa

Nationalencyklopedin. *Problematik.* Hämtad den 9 *oktober* 2018 från: http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/problematik

Nikolajeva, M. (2010). *Power, Voice and Subjectivity in Literature for Young Readers.* New York/London. Routledge.

Nordenstam, A. Olin-Scheller, C. (2017). *Att göra gott: Svenska förlags- och författarröster om lättläst ungdomslitteratur.* Hämtad den 2 *oktober* 2018 från:

http://barnboken.net/index.php/clr/article/view/268/798

Nordenstam, A. & Olin-Scheller, C. (2016). *Hjälpa eller stjälpa?: Uppgiftskulturer kring lättläst ungdomslitteratur.* I Höglund, H. & Heilä-Ylikallio, R. (red.). (2016). *Framtida berättelser: Perspektiv på nordisk modersmålsdidaktisk forskning och praktik.* Rapport nr. 39. Åbo Akademi: Pedagogik och välfärdsstudier.

Nussbaum, M. (2010). *Not for profit. Why democracy needs the humanities*. Princeton: Princeton University Press.

Penne, S. (2012). *Hva trenger vi egentlig litteraturen til?* I N. Frydensberg Elf & P Kaspersen (red.), *Den nordiske skolen-fins den? Didaktiske diskurser og dilemmaer i skandinaviske modersmålsfag.* (s. 32-58). Oslo: Interface Media AS.

Persson, A. (2015). *vad kan läsaren vinna respektive förlora genom valet av en lättläst version av en roman?*. Grundlärarprogrammet. Örebro Universitet. Hämtad 3 oktober 2018 från, http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:843834/FULLTEXT01.pdf

Persson, M. (2007). *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen.* Lund: Studentlitteratur.

Powell-Taylor, E. & Renner, M. (2003). *Analyzing qualitative Data.* Wisconsin: Program Development & Evaluation. Hämtad den 19 november 2018 från: http://nde.ne.gov/afterschool/Data_Collection/Analyzing_Qualitative_Data.pdf

Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju-från vetenskapsteori till fältstudier.* Malmö: Författaren och Liber AB.

Taylor, S.J., Bogdan, R., DeVault, M. (2015). *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook and Resource*. USA: John Wiley & Sons.

Timmerman, J.H. (1983). *Other Worlds: The Fantasy Genre.* Bowling Green, Ohio: Bowling Green University Popular Press.

Turtschaninoff, M. 2016. Hämtad 2 oktober 2018 från, http://turtschaninoff.blogspot.com/search/label/Maresi

Wennström, K. M. (1995). *Å Andras vägnar: LL-boken som litteratur-, kultur- och handikappolitiskt experiment: En kommunikationsstudie.* Linköping.

Österlund, M. (2011). *Så här skriver du lättläst*. LL-center/FDUV.

Bilaga 1

Hej vårdnadshavare!

Mitt namn är Isabelle Lindberg. Jag är 28 år och studerar till speciallärare vid pedagogiska fakulteten i Vasa. Just nu befinner jag mig mitt i graduprocessen.
En del av syftet med studien är att jämföra Maria Turtschaninoffs ungdomsroman Maresi med den lättlästa adaptionen som är skriven av Jolin Slotte.
Den andra delen av syftet är att få en uppfattning om elevers upplevelser av den lättlästa Maresi. Ert barn har tillfrågats av speciallärare ***** om ett eventuellt deltagande i studien. Det skulle innebära att den deltagande har tid att läsa boken fram till den 6 december. Därefter kommer jag att enskilt intervjua alla deltagare om deras upplevelser av och tankar om boken. Allting som sägs är konfidentiellt och deltagarnas riktiga namn kommer varken nämnas eller synas under studiens arbetsprocess, eller i själva avhandlingen. Jag är mycket tacksam över att ert barn är positivt inställd till att vara en del av den studie jag håller på med, men jag behöver även ert godkännande. Därför ber jag er att fylla i denna blankett och skicka den tillbaka till skolan senast den 26.10.2018. Ifall ni har några frågor så får ni gärna ringa mig.

Jag godkänner att mitt barn deltar i studien	
Jag godkänner inte att mitt barn deltar i studien	

Datum och underskrift

_____

Stort tack!
Isabelle Lindberg

Bilaga 2

Hej!

Vad roligt att du har bestämt dig för att läsa Maresi,

och vara en del av mitt forskningsprojekt.

Mitt namn är Isabelle Lindberg.

Jag är 28 år och studerar till speciallärare.

Jag skriver min pro gradu-avhandling om lättläst litteratur,

och boken du nu läser kommer att vara en del av den.

Det kommer också dina upplevelser av boken att vara.

Efter den sjätte december så kommer jag till din skola för att träffa dig,

och prata om dina tankar om boken.

Allt du säger kommer att behandlas konfidentiellt.

Det betyder att du är anonym,

och att ditt riktiga namn inte kommer att synas i min avhandling.

Innan vår träff så kommer du att få ett papper med några frågor,

som kan hjälpa dig att förbereda dig inför vårt möte.

Det finns inga rätt eller fel svar på de frågor som du får.

Din upplevelse av boken är det viktiga.

Jag ser fram emot att få träffa dig.

Lycka till med läsningen!

Hälsningar,

Isabelle Lindberg

Bilaga 3

Intervjuguide

1. Vad tänker du då du hör ordet läsning?
2. Lästes det högt för dig då du var liten?
3. Hur ofta läser du en bok frivilligt?
4. Hurdan är en bra bok, enligt dig?
5. Hurdan är en lättläst text anser du?
6. Har du läst lättlästa texter tidigare? I så fall hurdana?

7. När du såg boken Maresi första gången, vad för slags bok trodde du att det var?
8. Hur skulle du beskriva boken för någon som inte har läst den?
9. Hur upplevde du själva läsningen av boken?
10. Fanns det ord i boken som var svåra att förstå?
11. För vem tror du att boken är skriven?

12. Vilka upplever du att är de viktigaste personerna i boken?
13. Vilken/Vilka av personerna blev du mest intresserad av och varför?
14. Hur skulle du beskriva henne/honom?
15. Hur skulle du beskriva Maresi?
16. Hur skulle du beskriva Jai?
17. Fanns det någon karaktär i boken som du kände igen dig i? Berätta.

18. Var skulle du säga att berättelsen utspelar sig?

19. När tror du att berättelsen utspelar sig?

20. Hur skulle du beskriva miljön i boken?

21. Berätta om ett ställe i boken som stannade kvar i ditt minne?

22. Hur påverkade bilderna i boken din uppfattning om karaktärerna och miljön?

23. Vad tror du att är bokens budskap?

24. Skulle du kunna tänka dig att läsa originaltexten? Motivera

25. Finns det något du vill tillägga som inte har kommit upp under intervjun?

Bilaga 4

Hej!

Här kommer några frågor som du kan fundera över tills vi träffas för samtalet om boken du har läst (Maresi). Du behöver inte skriva ner långa svar. Om du vill så kan du anteckna några stödord att ta med dig till intervjun.
Det finns inga fel svar på dessa frågor. Det är viktigt att du svarar precis så som du själv känner. Dina upplevelser av boken är de viktigaste. Ingenting som du säger under intervjun kommer att kunna kopplas till dig eftersom du förblir anonym i min avhandling.

1. **Fundera över din egen läsning. Hur ofta brukar du läsa böcker på fritiden?**
2. **Brukade någon läsa högt för dig som liten?**
3. **Vad läser du helst?**
4. **Hur upplevde du själva läsningen av Maresi? Var boken lätt- eller svårläst? Varför var den svår/lätt att läsa?**
5. **Vilka karaktärer anser du att är de viktigaste i berättelsen?**
6. **Fundera över miljön i boken. Var och när tror du att berättelsen utspelar sig?**
7. **Hur skulle du beskriva Maresi?**
8. **Hur skulle du beskriva Jai?**
9. **Finns det någon karaktär i boken som du kände igen dig i? Om det finns, fundera över varför du kände igen dig i karaktären.**
10. **Hur påverkade bilderna i boken din uppfattning om karaktärerna och miljön?**
11. **Fundera över bokens budskap. Vad tror du att författaren vill säga med boken?**

Jag ser fram emot att träffa dig!

Hälsningar,
Isabelle Lindberg

Bilaga 5

Maresi Enresdotter

Mitt namn är Maresi Enresdotter.

Det här är min berättelse,

men också många andras.

Det är berättelsen om Röda klostret,

om min vän Jai

och om alla andra i klostret.

Jag skriver för att ingen ska glömma det som hände.

Lukten av blod.

Ljudet av krasande ben.

Skräcken.

Döden.

(LL-Maresi, s. 9)

Bilaga 6

Mejlintervju med Jolin Slotte

1. Hur går man tillväga då man omarbetar en orginaltext till lättläst?

Slotte: Jag har jobbat ganska liknande med alla mina bearbetningar. Jag brukar börja med att läsa böckerna många gånger, för att verkligen kunna berättelsen utan och innan, så det nästan skulle gå att skriva om den utan boken bredvid mig. Det här tycker jag är viktigt, för att originalförfattarens röst ska höras genom min text. Det svåra är att stryka passager i texten. Ibland är jag tvungen att också stryka i persongalleriet. Målet är att det återberättade verket ska motsvara originalet så väl som möjligt. Och då tänker jag att det viktigaste är att förmedla stämningen och tonen i berättelsen.

Det som blir kvar i den återberättade berättelsen är ofta scener och passager som är viktiga för händelseförloppet. All text ska föra berättelsen framåt, för att en svag läsare ska hållas med i berättelsen och fortsätta vara fängslad av den.

Det konkreta arbetet går vidare så att jag brukar ta ett kapitel i taget och titta vad jag tycker måste bevaras och vad som kan lämnas bort. Men när första versionen av manuset är gjort jobbar jag nog igenom det ännu flera gånger från börjat till slut. Jag har också haft förmånen att ha en superproffsig redaktör, som jag jobbat tillsamman med.

Det sista jag brukar göra innan jag lämnar in den slutliga versionen av manuset är att jag läser det högt för att höra hur det låter och känna hur texten känns i munnen. En lättläst bok ska vara bra att läsa högt.

2. Hur lång tid tog det att skriva om Maresi i lättläst format?

Slotte: Jag kan faktiskt inte säga. Jag kommer inte ihåg. Det konkreta arbetet tog kanske en månad, men då hade jag redan innan jag satt igång framför datorn, läst Maresi flera gånger, både tyst för mig själv och högt. Och efter att manuset lämnades in till redaktören fortsatte vi ännu med redigering.

3. Hur upplever du att slutresultatet blev? (Om du fokuserar på läsupplevelsen)

Slotte: Det var ingen lätt uppgift att bearbeta Maria Turtschaninoffs säregna språk. Hon har en helt egen, fängslande röst. Men jag är nog nöjd med slutresultatet. Jag är också väldigt glad över hur Maria Turtschaninoff tog emot bearbetningen. I ett samtal på bokmässan (nu kommer jag inte ihåg året…) sade hon själv att hon blev mycket positivt överraskad över den bearbetade versionen. Att hon tyckte att texten motsvarade det hon ville förmedla med originalverket. Och sånfeedback är förstås underbar. Då vet jag att jag lyckats fånga det som var viktigt för henne.

En annan fantastisk respons jag fått av boken var när en mamma till en flicka i 12-årsåldern kontaktade mig och berättade att hennes dotter som inte annars läser, hade älskat lättlästa Maresi så mycket att hon läst den flera gånger och sedan tagit modet till sig och läst originalverket. Då har min återberättade berättelse gjort det jag hoppas att de gör, nämligen öppnat dörrar till läsningen för en ovan, svag läsare.

4. Till vem riktar sig boken? (Den lättlästa)

Slotte: Jag tänker att den riktar sig till alla som skulle vilja läsa originalverket, men inte kan, av någon orsak. Jag vet att den har lästs högt av en lärare i en sjätte klass, vilket jag tycker är ett modigt val av läraren.

också kunde svara på ifall det var ett medvetet val, och isf varför att lämna bort kartorna över Menos och klostergården som finns på pärmarna till originalboken? Samt vad du upplevde som svårast under omarbetningen.

Som återberättare av texten ansvarar jag inte för bilderna i boken, men visst diskuterade vi dem med både min redaktör och illustratör Jenny Wiik. Vi kunde förstås inte använda kartorna som fanns i originalverken av upphovsrättsliga skäl och Jenny gjorde ett fantastisk jobb, med att bilderna på personerna, tycker jag. När Lärumförlaget fick rättigheterna till att bearbeta boken ingick inte illustrationerna i den överenskommelsen. Och det kändes dumt att rita nya kartor, som dessutom kan vara förvirrande för en läsare av lättläst. Då tänkte vi att det var viktigare att ge ansikten åt personerna, så att läsaren har lättare att relatera till dem.